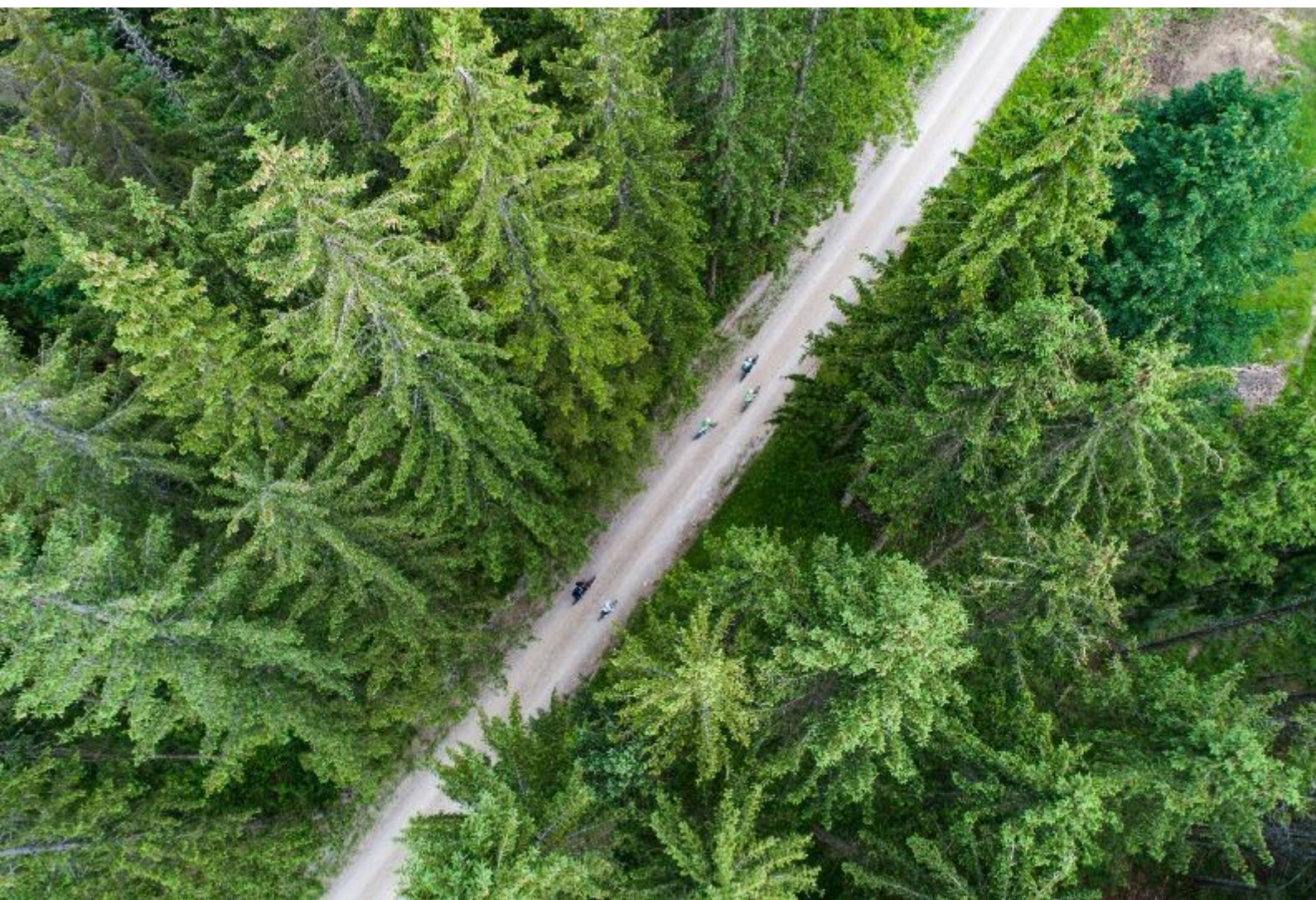

STRATEGIJA RAZVOJA TURIZMA TURISTIČNE DESTINACIJE KOČEVSKO 2020–2025

PRIPRAVILA: PROF. DR. MAJA URAN MARAVIČ, UNIVERZA NA PRIMORSKEM,
FAKULTETA ZA TURISTIČNE ŠTUDIJE TURISTICA PORTOROŽ

Kočevje, februar 2020

VSEBINA

1.	DESTINACIJA KOČEVSKO.....	4
1.1.	OPIS OBČIN	6
1.2.	PRIMARNA TURISTIČNA PONUDBA PO OBČINAH	8
1.3.	TURISTIČNI PROMET PO OBČINAH	16
1.4.	GOSTINSTVO PO OBČINAH.....	19
1.5.	GLAVNI TURISTIČNI PROIZVODI PO OBČINAH	20
1.6.	SWOT MATRIKA	25
2.	GLAVNI KONCEPT RAZVOJA IN VIZIJA	26
2.1.	DNK DESTINACIJE	26
2.2.	VIZIJA	30
2.3.	CILJI.....	31
2.4.	TIP PONUDBE IN CILJNE SKUPINE	31
2.5.	DELEŽNIKI RAZVOJA TURIZMA V TURISTIČNI DESTINACIJI KOČEVSKO	35
3.	URESNIČEVANJE STRATEGIJE, STRATEŠKE PRIORITETE IN AKTIVNOSTI	38
4.	OPERATIVNI CILJ 1 – IZBOLJŠANJE PONUDBE NASTANITEV	39
5.	OPERATIVNI CILJ 2 – IZBOLJŠANJE PONUDBE PREHRAMBENEGA GOSTINSTVA.....	46
6.	OPERATIVNI CILJ 3 – IZBOLJŠANJE PONUDBE ATRAKCIJ.....	50
7.	OPERATIVNI CILJ 4 – IZBOLJŠANJE PONUDBE AKTIVNOSTI.....	56
8.	OPERATIVNI CILJ 5 – PODPORNE AKTIVNOSTI.....	59
9.	NAČIN MERJENJA REZULATOV IN INFORMACIJE POTREBNE ZA DELOVANJE	64
10.	ZAKLJUČEK.....	66

1. DESTINACIJA KOČEVSKO

Prvo poglavje je namenjeno osnovni predstavitvi občin Kočevje, Kostel in Osilnica, ki sestavljajo turistično destinacijo Kočevsko. Vsako občino predstavljamo po splošnih značilnostih, elementih primarne in sekundarne turistične ponudbe in turističnem prometu, z namenom, da podamo okvirno analizo stanja v destinaciji. Podatke so prispevale občine oziroma njihove organizacije za turizem same. Analizo stanja zaključujemo z matriko SWOT.

Kočevsko spada med najbolj naravno ohranjene predele Slovenije in tudi Srednje Evrope. Kar 90 % pokrajine pokrivajo gozdovi, med katerimi prevladujejo dinarski gozdovi jelke in bukve. Posebnost te destinacije je poleg vseh gozdnih rezervatov tudi šest ohranjenih pragozdnih ostankov, med katerimi je bil pragozd Krokar leta 2017 vpisan tudi na seznam svetovne naravne dediščine UNESCO.

Kočevsko zaznamuje posebna zgodovina. Skoraj 600 let so tu živeli kočevski Nemci, ki so predstavljali kulturni in jezikovni otok sredi slovenskega ozemlja. Spomini nanje živijo še danes, največ pa jih je shranjenih v Pokrajinskem muzeju v Kočevju. Ta ima prostore v nekdanjem Sokolskem, danes Šeškovem domu, kjer je leta 1943 zasedal zbor odposlancev slovenskega naroda. Kočevsko so močno zaznamovali povojni dogodki, med katerimi so bili poboji v Kočevskem rogu leta 1945, oblikovanje obsežnega varovanega področja s posebnim pomenom in podzemnimi objekti, ki si jih je dandanes mogoče tudi ogledati. Izjemno ponosni smo na vlogo Kočevskega v vojni za samostojno in neodvisno Slovenijo, saj je bila prav pri nas utemeljena Manevrska struktura narodne zaščite, brez katere ne bi bilo mogoče obraniti samostojnosti in neodvisnosti naše Slovenije.

1.1. OPIS OBČIN

Pokrajino, ki jo v večini pokriva gozd, sestavljajo tri občine - **Kočevje**, **Osilnica** in **Kostel**, ki skupaj tvorijo destinacijo Kočevsko¹.

Kočevje

Mesto Kočevje je gospodarsko, turistično, kulturno in izobraževalno središče Kočevskega. Občina Kočevje je največja občina v Republiki Sloveniji, zavzema površino 555,4 km² in obsega 86 naselij. Po zadnjih podatkih SURS v občini Kočevje živi 15.686 prebivalcev. Po podatkih SURS (2019) je povprečna starost prebivalcev 44,5 leta, od tega je 4370 delovno aktivnih (SURS, 2017).

Tabela 1. Število prebivalcev v občini Kočevje in njihova povprečna starost, 2015-2019.

	2015		2016		2017		2018		2019	
	ŠP	PS	ŠP	PS	ŠP	PS	ŠP	PS	ŠP	PS
Spol - SKUPAJ	16.075	43,2	16.005	43,6	15.881	43,9	15.771	44,2	15.686	44,5
Moški	7.952	41,6	7.928	41,9	7.890	42,2	7.824	42,5	7.808	42,8
Ženske	8.123	44,9	8.077	45,2	7.991	45,6	7.947	45,8	7.878	46,1

ŠP...število prebivalcev; PS...povprečna starost.
Vir: Statistični urad Republike Slovenije.

Glavne gospodarske panoge v občini Kočevje so: kemična industrija, gozdarstvo in lesnoprredelovalna industrija, trgovina in proizvodnja nogavic, proizvodnja motornih sredstev in turizem. Največja podjetja so: SiDG, d. o. o., Melamin, d. d., Kočevje, Intersocks, d. o. o., Kočevje, ITAS-CAS, d. o. o., in Varovanje Galekom.

Ko govorimo o legi in pokrajinskih značilnostih, pravimo, da Kočevsko polje leži v zahodnem delu dolenjske pokrajine, med loško in ribniško dolino na severu, Belo krajino ter Kolpo in Čabranko na jugu. Obkrožajo ga nižja gričevja in hribi ter obsežna gozdnata površina Kočevskega roga. Kočevska občina je po površini največja slovenska občina, pri čemer 90 % te površine pokrivajo mešani gozdovi. Kočevsko polje je kraško polje s ponikalnico Rinžo in številnimi kraškimi jamami, številnimi še neraziskanimi. Podnebje na Kočevskem je kontinentalno z relativno suhimi zimami in vlažnimi jesenskimi meseci. Letna količina padavin je 1.526 mm (Strategija, 2015).

Kostel

Kostel, zemljepisno razgibana in v etnografskem pogledu zanimiva pokrajina, leži na jugovzhodni meji Slovenije, ob mejni reki Kolpi. Občina Kostel obsega 56,7 km² in ima 54 naselij. Redko naseljeno, močno gozdnato, predvsem pa z listnatim drevjem

¹ Opisi občin so vzeti s spletnih strani občin in niso avtorsko delo avtorice.

poraslo pokrajino označujejo značilne kraške planote s številnimi vrtačami in vrhovi. Po zadnjih podatkih SURS v občini Kostel živi 643 prebivalcev, katerih povprečna starost znaša 49,9 leta. 226 prebivalcev občine je delovno aktivnih.

Tabela 2. Število prebivalcev v občini Kostel in njihova povprečna starost, 2015-2019.

	2015		2016		2017		2018		2019	
	ŠP	PS	ŠP	PS	ŠP	PS	ŠP	PS	ŠP	PS
Spol - SKUPAJ	646	49,5	641	49,9	640	50,0	637	50,6	643	49,9
Moški	339	47,8	339	48,3	338	48,0	335	48,5	338	48,00
Ženske	307	51,4	302	51,8	302	52,3	302	52,8	305	51,9

ŠP...število prebivalcev; PS...povprečna starost.

Vir: Statistični urad Republike Slovenije.

Glavne gospodarske dejavnosti v občini Kostel so: proizvodnja brezalkoholnih pijač, proizvodnja specializiranih priklopnih vozil, turizem in gostinstvo, gradbeništvo in prevoznštvo. Med največja podjetja spadajo HTT, d. o. o., AMT PROJEKT, d. o. o., Costella, d. o. o., Ofak- Kostel, d. o. o. in Kostevc, s. p.

Južno mejo občine predstavlja reka Kolpa, ki si utira pot tudi skozi zelo ozke predele; med Gorenjo Žago in Dolom ustvarja t. i. kanjon Kolpe. Pretežno gozdnato pokrajino, katere najnižja nadmorska višina znaša 200 m, najvišja pa 901 metrov, tu in tam presekajo kmetijske površine. Vasi so bodisi v nižini ob Kolpi, kjer imajo nekaj obdelovalne površine, bodisi na vrhu hribov. Številni potoki in stik med kraškimi in nekraškimi kamninami so ustvarili kontaktni kras, za katerega so značilne zatrepne in slepe doline. Območje je preprejeno s številnimi jamskimi sistemi, na vzhodni strani denimo kostelska občina meji na kočevsko občino ravno pri izviru Bilpe, ki je pravzaprav kočevska ponikalnica Rinža, ki po več kilometrih v podzemlju pride znova na plano pod Vražjo steno oz. Steno odmevov, kot jo je imenoval Valvasor.

Osilnica

Občina Osilnica je bila ustanovljena leta 1994. Območje občine meri po površini 36 km² ter obsega 19 naselij. Občinsko središče je Osilnica. Po zadnjih podatkih SURS v občini Osilnica živi 369 prebivalcev, povprečne starosti 50 let. Delovno aktivnih prebivalcev je po statističnih podatkih za leto 2018 94.

Tabela 3. Število prebivalcev v občini Osilnica in njihova povprečna starost, 2015-2019.

	2015		2016		2017		2018		2019	
	ŠP	PS	ŠP	PS	ŠP	PS	ŠP	PS	ŠP	PS
Spol - SKUPAJ	374	49,5	372	49,2	377	49,4	370	49,6	369	50,0
Moški	208	46,6	201	46,6	204	47,5	202	47,0	199	47,6
Ženske	166	53,2	171	52,3	173	51,6	168	52,7	170	52,8

ŠP...število prebivalcev; PS...povprečna starost.

Vir: Statistični urad Republike Slovenije.

Glavna gospodarska dejavnost občine je turizem, največje podjetje Kolpa, d. o. o. Dolino na severu in vzhodu obdajajo hribi: Žurgarska, Taborska stena, Borovec, Cerklje, Krokar, Krempa, na jugu in zahodu pa jo mejita reki Čabranka in Kolpa. Reki tečeta po podlagi iz skrilavcev in peščenjakov. Okolica je kraška, stene pa so iz apnencev in dolomitov. Podnebje je celinsko, s pogostimi toplotnimi preobraty.

1.2. PRIMARNA TURISTIČNA PONUDBA PO OBČINAH

Naravne znamenitosti občine Kočevje

Občina Kočevje ima številne naravne znamenitosti. Reka Rinža je edina reka na Kočevskem. Je izrazito kraška reka, ki na koncu ponikne v podzemlje in se kot Bilpa izliva v reko Kolpo. Izvir Rinže je Reberski studenec, ki leži v vznožju Stojne za vasjo Mrtnice. Reka Kolpa je desni pritok reke Save. Je 292 km dolga mejna reka med Republiko Slovenijo in Republiko Hrvaško, saj kar 113 km državne meje poteka po njenem toku. Izvir Kolpe je okoli 200 m dolgo in do 50 m široko slikovito jezerce pod strmimi, gozdnatimi pobočji hrvaškega narodnega parka Risnjak, blizu vasi Razloge v Gorskem Kotarju, imenovano tudi Kupeško jezero. Zanimivo je, da je izvir oddaljen samo 24 km zračne črte od Jadranskega morja, Kolpa pa odteka skoraj 1500 km daleč v Črno morje. Kočevsko jezero je na Kočevskem polju, v severovzhodnem delu Kočevja, ob predelu Trata, Rudnik in naselju Šalka vas. Nastalo na dnu rudniške kotanje, v kateri so z dnevnim kopom izkoriščali rjavi premog. Med delovanjem rudnika je v kotanjo pritekal Rudniški potok, polnil je dve večji luži, katerih vodo pa so v času obratovanja rudnika prečrpavali in jo uporabljali pri separaciji premoga. Vodo so po velikih ceveh odvajali v bližnjo reko Rinžo. Leta 1978 se je delo v rudniku prenehalo, voda pa je polagoma napolnila kotanjo. Jezero je globoko do 70 m, njegova površina je okrog 1,5 km², obala pa meri okrog 3 km. Okoli jezera je speljana pot. Jezero danes ponuja številne rekreacijske možnosti, čolnarjenje, plavanje, potapljanje ter pozimi drsanje. Leta 1989 je Ribiška družina Kočevje začela v jezero vlagati večje količine rib, veliko iz reke Rinže, v letu 2003 pa tudi iz Reškega jezera. V jezeru so kleni, lipnji, krapji, somi, rdečeperke, ščuke ...

Celoten kraški svet Kočevske predstavlja življenjski prostor številnim jamskim živalskim vrstam. Na kočevskem območju je registriranih več kot 600 kraških jam, med katerimi prevladujejo korozijska brezna. Za to področje so značilne tudi udornice in ledene jame, na Kočevsko-ribniškem polju, v dolini reke Krke in Kolpe pa tudi vodne jame. Najbolj znane so Željnske jame ter Eleonorina in Ledena jama v fridrihštajnskem gozdu, druge zabeležene pa so: Jama treh bratov pri Verdengu, Jama treh bratov pri Kočevju, Jelovička jama, Kobiljača, Ledena jama pri Kunču, Lukova jama pri Zdihovem, Mrzla jama pri Lotu, Veliki Zjot, Jazbina, Čaganka, Lobašgrote in Izvir Bilpe. Pragozd je gozdna združba, ki je po svoji sestavi, zgradbi in rasti zaključena razvojna stopnja in je ostala absolutno nedotaknjena, kar se tiče človeškega vpliva. Ostanki pragozdov na Kočevskem se nahajajo na pobočjih

Goteniške gore, Stojne in Roga. Zavarovani ostanki so: Borovška gora s pragozdom Krokra (pretežno bukov sestoj), pragozd Strmec (jelovo-bukov sestoj z nekaj javorja in smreke), Prelesnikova koliševka pod vznožjem Roga (mrežišče s smreko), pragozd Kopa (javorov-bukov sestoj), pragozd Pečka in Rajhenavski pragozd z mogočno jelko in bukovim sestojem (zaščiten že od leta 1892). Nedaleč od Rajhenavskega pragozda stoji tudi jelka, imenovana Kraljica Roga, ki je z višino 51 metrov ena najmogočnejših jelk pri nas.

Vode (reke in jezera)	Kočevsko jezero, Reško jezero, reka Rinža, reka Kolpa
Pragozdovi	Krokra, Prelesnikova koliševka, Strmec, Rajhenavski pragozd, Pečka, Kopa
Gozdni rezervati	Skupaj 41 gozdnih rezervatov meri 1.201,72 ha, kar pomeni 1,30 % površine gozdov Gozdnogospodarskega območja Kočevje. V Sloveniji je od leta 2005 zavarovanih 172 gozdnih rezervatov s skupno površino 9.501,47 ha – 0,80 % vseh gozdov. Goteniški Snežnik, Krempa, Firšov rep, Pugled, Žiben, Glažuta, Željske jame itn.

Vir: Zavod za turizem in kulturo Kočevje

Kulturne znamenitosti v občini Kočevje

Kočevsko zaznamuje posebna zgodovina. Prvi prebivalci Kočevske so bili Slovenci, vendar jih je bilo premalo, da bi poselili celotno območje, ki je bilo tudi takrat v glavnem poraslo z gozdom, zato so Ortenburžani, v katerih upravi je bila takrat Kočevska, kazensko tja naselili nemške kmete, ti pa so si zaradi izolacije in oddaljenosti ustvarili svoj kulturni in jezikovni otok sredi slovenskega ozemlja, ki se je ohranil celih 600 let. Leta 1941 je bila večina starih Kočevljanov po ukazu Hitlerja in Mussolinija preseljena v Posavje, v prvih povojnih letih so območje poselili s Slovenci pa tudi s priseljenci iz drugih delov Jugoslavije, zato ti danes predstavljajo večinsko prebivalstvo na Kočevskem. Demografska razdrobljenost in pokrajinska oddaljenost tako še danes predstavljata oviro pri ustvarjanju skupne kočevske zgodbe. Izselitev kočevskih Nemcev, vojno opustošenje, povojno propadanje ter načrtno rušenje sredi 50. let prejšnjega stoletja so imeli za to območje usodne posledice. Več kot polovica od 176 vasi na Kočevskem je bila porušena in jih danes prerašča gozd, od 123 cerkva je ohranjenih le 28. Danes samo še posamezna sadna drevesa, ostanki nekaterih zidov ter zapuščeni vodnjaki nakazujejo na to, da so bile tam včasih vasi.

Skrivnostni **Bunker Škrilj** je podzemni bunker, ki se razteza 80 metrov pod površjem. Zgrajen je bil v času, ko so grozili s hladno vojno, in bi bil v primeru atomskega udara telekomunikacijski center podzemnega objekta v Gotenici, ki bi bil namenjen zaščiti političnega in vojaškega vodstva. 500 metrov hodnikov in šest podzemnih sob z lastnim vodnim zajetjem in dvema generatorjema za proizvodnjo električne energije bi omogočalo bivanje v primeru atomskega udara. V njem bi brez zunanje pomoči vezisti in kriptografi lahko preživeli tudi do 100 dni. Za obstoj tajnega bunkerja javnost do pred kratkim ni vedela, od 1. 6. 2017 pa je mogoč voden ogled v organiziranih skupinah. Gozd nad vasjo Škrilj ostaja zaprto vojaško območje.

Grad Fridrihštajn ni le najvišje ležeči slovenski grad, temveč je tudi prizorišče naše edine srednjeveške romance - ljubezenske zgodbe Friderika Celjskega in Veronike Deseniške. Mogočni grof Herman je sinovo drugo ženo, ki je zaradi 'neprimerne' rodu ogrozila njegove velikopotezne načrte, ukazal prijeti in utopiti, Friderika vreči v temnico, baje po njemu imenovani grad pa porušiti. Ko je Herman umrl, je Friderik stavbo obnovil. Poročil se ni več, izročilo pa zatrjuje, da sta kamnita sedeža, vklesana v skalo sredi grajskega dvorišča (eden od njiju je bil žal pred leti odlomljen), prav tista, na katerih sta zaljubljenca nekoč posedala med sprehodi. Danes Fridrihštajn s svojo preteklostjo ne privablja le zasanjanih romantikov, temveč je zaradi lepega razgleda tudi priljubljen cilj planincev in popotnikov.

Šeškov dom

Muzejska stavba je izjemno pomemben spomenik slovenske državnosti. Zgrajena je bila v letih 1936–1937 kot Sokolski dom. Predviden je bil kot večnamenska stavba z veliko osrednjo telovadnico, dvorano z gledališkim odrom in stranskimi prostori ob njej. V stavbi je od 1. do 4. oktobra 1943 potekal zbor odposlancev slovenskega naroda, prvo neposredno izvoljeno predstavništvo okupiranega naroda v Evropi med drugo svetovno vojno, ki je sprejel za suverenost slovenskega naroda pomembne sklepe. Po končani II. svetovni vojni so stavbo prenovili in jo preimenovali v Šeškov dom, po narodnem heroju Jožetu Šešku (1908–1942). Med letoma 1992 in 1999 je potekala temeljita prenova stavbe, danes pa je Šeškov dom kulturni center in muzej s številnimi stalnimi (Izgubljena kulturna dediščina kočevskih Nemcev, NAROD SI BO PISAL SODBO SAM - Slovenija od ideje do države, Cerkev in kapele župnije Kočevska Reka, Božidar Jakac: Risbe, Folklorna skupina Predgrad 1908–2008, Predgrad in Predgrajci) in občasnimi razstavami.

Kot prvotna župna cerkev v Kočevju je veljala cerkev sv. Jerneja na pokopališču. Leta 1872 so dotrajano cerkev sv. Jerneja podrli in na njenem mestu zgradili pokopališko kapelo sv. Križa. Kot župna cerkev je prenehala obstajati šele leta 1791, ko je stopila na njeno mesto mestna cerkev sv. Fabijana in Sebastijana, zgrajena v samem središču mesta. Prvotno je tu stala kapela Turjačanov, pozneje cerkev sv. Florjana, zidana okoli leta 1766. Današnje svetišče je bilo zgrajeno v letih od 1900 do 1903 po načrtih avstrijskega arhitekta. Med vojno je veliko škodo utrpela večina sakralnih objektov, saj jih je nova slovenska oblast nasilno odstranila kot "ostanke tujega elementa". Od 123 nekdanjih cerkva na Kočevskem jih je danes le še 27 (med vojno uničenih 20), od približno 400 znamenj pa jih je danes ostalo le še okoli 40. Podobna usoda je doletela tudi pokopališča, ki so bila na Kočevskem ob župnih cerkvah in večjih podružnicah. Zgodovinske stavbe in spomenike na Kočevskem odlikujeta njihova zgodovinska vrednost in značaj, ki so jim ga vdihnili predniki. Tradicija se izraža skozi ohranjeno arhitekturo zgradb in spomenikov, dekoracijo, in skozi zgodbe, ki prehajajo iz roda v rod in so kakorkoli povezane s tovrstnimi kulturnimi spomeniki.

Cerkev sv. Janeza Krstnika v Kočevski Reki - Cerkev sredi vasi, lep primerek baročnega obdobja, je bila porušena med letoma 1953 in 1956, v obdobju zaprtega območja. Skupaj z njo so si usodo delili tudi sakralni objekti drugje po Kočevskem. Na temeljih stare cerkve je bil leta 1994 postavljen temeljni kamen za novo cerkev v Kočevski Reki. Po petih letih gradnje je bila julija 1999 posvečena svetniku Janezu Krstniku. Načrte za cerkev je izdelal Janez Gomboc, notranja oprema pa je delo akademskega kiparja Staneta Jarma. Arhitektura je prijeten splet starega in modernega. Zaradi obilice lesa deluje toplo in domače. Cerkev stoji na najvišji točki v vasi in je obdana z drevoredom divjega kostanja, pred njo pa stoji tudi najdebelejši oreh v Sloveniji, ki je star več kot 400 let.

Kočevski rog je sinonim za poveljne poboje, **Grobišče pod Krenom** pa simbolni kraj spomina na po vojni pobite ljudi. Med sklepnimi boji za osvoboditev Slovenije leta 1945 so se z njenega ozemlja umikale na avstrijsko Koroško številne oborožene enote, ki so se bojevale na strani nemških oboroženih sil in proti slovenski in jugoslovanski narodnoosvobodilni vojski. Število oseb se je v taboriščih naglo povečevalo, kar je povzročilo velike nastanitvene in prehranjevalne težave. Poveljstvo zavezniških sil se je sredi maja 1945 odločilo, naj vse iz Jugoslavije in Sovjetske zveze prispele vojaške in civilne osebe s Koroške vrnejo domačim oblastem in hkrati zavrnejo prihod novih beguncev. Izročene vojaške in civilne osebe so v Slovenijo prepeljali strogo varovani transporti. Po zaslišanju so ujetnike razvrščali v skupine A, B ali C. Določene za usmrnitev so navadno zvečer odpeljali na kraj usmrnitve, do kraških brezen v Kočevskem rogu, med katerimi je najbolj znano brezno pod Krenom. Največ množičnih usmrtitev v Sloveniji je bilo od maja do julija 1945 in nato do januarja 1946.

Spomenik osvoboditve je bil končan 3. oktobra 1953. Prikazuje idejo bojevanja, svobode in obnove in je bil namenoma postavljen na mestu, kjer je stoletja stala trdnjava Auerspergov. Kip je bil zavestno načrtovan kot realističen in moderen. Ideja za projekt pripada akademskemu slikarju Zoranu Dideku.

5 najpomembnejših spomenikov sakralne dediščine	cerkev sv. Jerneja, cerkev Janeza Krstnika v Kočevski Reki, cerkev sv. Rešnjega telesa na Trati, cerkev sv. Marije Magdalene v Klinji vasi, kapela v Kočevskem rogu
5 najpomembnejših spomenikov zgodovinske in arhitekturne dediščine	Bunker Škrilj, Pranger, Šeškov dom, Fridrihštajn, Grobišča pod Krenom, Kovačija Bilpa, kino Kočevje, vila Sajovic

Vir: Zavod za turizem in kulturo Kočevje

Druga ponudba v občini Kočevje

V občini Kočevje je več kot 22 opisanih pešpoti (Roška, Borovška, Orlova) in več kot 10 kolesarskih poti (Risova, Polhova, Roška, MTB center ...) V občini so tudi številni športni objekti, ki omogočajo številne športne aktivnosti: atletska steza, odbojgarsko igrišče, košarkarsko igrišče, kegljišče, balinišče, roketno igrišče, teniška igrišča, nogometna igrišča, strelišče, telovadnice ...

Zavod za turizem in kulturo Kočevje poudarja pet glavnih prireditev v občini Kočevje:

- Vzdržljivostni pohod Po medvedovih stopinjah
- Kolesarski vzpon Navkreber na Strmo Reber
- Festival lesa
- Sailing weekend
- Zimski pravljичni gozd

Vzdržljivostni pohod Po medvedovih stopinjah že od leta 2013 poteka po Roški pešpoti, ki je dolga 64 km ter ponuja izkušnjo tišine in miru med stoletnimi orjaki, občutek povezanosti življenja ter športni izziv za tiste, ki si upajo dotakniti mej svoje vzdržljivosti. Navkreber na Strmo Reber je kolesarska dirka, rezervirana za tiste, ki so v dobri telesni pripravljenosti in poteka po 'medvedjem črevu', 8.400 m dolgi progi, ki jo zaznamuje 19 serpentin pod kotom 180°. Po premaganih 720 m višinske razlike, s povprečnim naklonom 8,8 %, ter največjim naklonom 17 %, nas na vrhu 993 m visokega prelaza Strma Reber pričakajo veličastni razgledi na celotno osilniško dolino. Na različnih lokacijah po Kočevju se že od leta 2013 odvija Festival lesa, v okviru katerega so organizirani različni dogodki, ki povzdigujejo bogato dediščino kočevskih gozdov in ponujajo možnost za razmislek o novih priložnostih. Na Kočevskem jezeru se skozi vse poletje zvrstijo številni dogodki, zadnji vikend v avgustu pa je že od leta 2015 rezerviran za Sailing Weekend – regato jadrnic, ki jo organizirata Jadralni klub Kočevje in Zavod Kočevsko v sodelovanju z Jadralsko zvezo Slovenije. V sklopu Veselega decembra se na mestni ploščadi v Kočevju vsako leto odvijejo številne prireditve, ki popestrijo prednovoletne decembrske dni. Odprtje Prazničnega gozda s prižigom novoletnih luči se začne 5. decembra, ko otroke obdari prvi dobri mož sv. Miklavž, zaključí pa se s silvestrovanjem.

Naravne znamenitosti občine Kostel

Tudi občina Kostel ima številne naravne znamenitosti, predvsem je znana po zeleni mejni lepotici – reki Kolpi, ki je ena najčistejših rek v Sloveniji. Prepoznavna je tudi po slapu Nežica, ki kot Prifarski jarak izvira pod strmim pobočjem planine Tišempolj in se tik ob glavni cesti Kočevje-Petrina skozi steno prelije v slap. Le streljaj nižje je polnilnica vode. Kostel je dežela vode. Potok Bilpa, ki izvira izpod Vražje stene in ob katerem stoji kovačija, je eden bolj slikovitih. Stružnica, tipična kraška planota, polna vrtač in vrhov, ki segajo od 550 do 900 m nadmorske višine. Nad Kužljem se dviguje Kuželjska stena z naravnim oknom. Gozdni rezervat Krajc-Bukovje, velik približno 16 hektarjev, ki je v bližini gradu Kostel, je najnižje ležeče rastišče jelke v Evropi. Čudovita narava s pestro favno (gams, postrv, vidre, jelenjad) je raj za fotolov. Kobilna jama, Mihova jama, jame Bilpa so nekdanje služile tudi prebivališču človeka. Mihova je bila zatočišče pred Turki, pozneje pred Francozi, Italijani in Nemci.

Vode (reke in jezera)	reka Kolpa, Slap Nežica, potok Prifarski jarak,, potok Bilpa Topli jarek in Hladni jarek - Potok,
Pragozdovi	/
Gozdni rezervati	Naravni rezervat Krajc-Bukovje

Vir: Zavod za kulturo in turizem Kostel

Kulturne znamenitosti v občini Kostel

Kostel dolguje svoje poimenovanje kostelskemu gradu, ki je prvič omenjen kot Castrum Grafenwarth leta 1336. Poimenovanje izhaja iz latinske besede castellum – trdnjava ali zatočišče. A je bila pokrajina poseljena veliko prej, o čemer priča najdena sekirica v Kolpi, ki datira v mlajšo kameno dobo. Gomile na griču in najdbe (keramika, jantarne jagode) pa pričajo o prazgodovinski poselitvi grajskega griča. Grad je bil pomembna točka pokrajine – sedež gospodstva. Območje sta zaznamovala lega (prehodne poti iz Kvarnerja proti celini), vdori Turkov in omejenost z nemškim jezikovnim otokom ter hrvaškim jezikom, zato je pokrajina oblikovala svoje narečje.

Zato tudi ne preseneča, da je najbolj prepoznavna in zgodovinsko pomembna kulturna znamenitost državni spomenik kulturnega pomena – grad Kostel. Drugi največji grajski kompleks v Sloveniji združuje grad, naselje pod njim in cerkev. Je edini grajski kompleks v Sloveniji, ki ima prebivalce (znotraj obzidja živijo ljudje). Delno obnovljen grad je odprl vrata obiskovalcem junija 2018 in od takrat gosti številne kulturne prireditve. Na poti do gradu so postavljene gavge, ki spominjajo na zgodovinsko dejstvo, da je imel Kostel že od nekdaj lastno sodišče, ki je sodilo tudi na smrt. Kostel je kljub majhnosti poln sakralne dediščine, ena izmed njih je cerkvena sv. Treh kraljev znotraj grajskega obzidja.

Najmanj 400 let star mlin Grbac, ki ga poganja Prifarski jarak, priča o življenju nekoč in je pomemben del kulturne dediščine. Vrhhlavna kostelska hiša s spodnjim zidanim (namenjen hlevu) in zgornjim lesenim delom z gankom (namenjen bivanju) ter značilno razporeditvijo prostorov (veža, hiša, kambra) je značilna kostelska hiša. Kostelsko narečje, ki pozna vsaj 16.000 svojih besed in ne pozna dvojine, je kulturna posebnost. Kostel pa ima tudi svojo nošo, ki jo je podrobneje raziskala in opisala dr. Marija Makarovič. Ženska noša je bila krojena dvodelno z belim spodnjim krilom in zgornjim platnenim krilom na kas. Moško nošo so sestavljale dolge, široko krojene lanene hlače; srajca je imela širok ovratnik in so jo nosili povrh hlače.

Del kulturne dediščine so viseči mostovi, ki so jih nekdaj uporabljali za prehajanje Kolpe kot pot do trgovine, pokopališča, znancev ali sorodnikov in pričajo o povezanosti slovenskega brega s hrvaškim. Pomembna je tudi kulinarika z razpoznavnimi jedmi, kot sta kostelski želodec in čušpajs, ter kostelsko rakijo.

5 najpomembnejših spomenikov sakralne dediščine	Župnijska cerkev Marije Vnebovzete (Fara) Cerkev sv. Treh krajev (Kostel, pod gradom) cerkev sv. Duha v Podstenah kapela sv. Joahima in Ane pri Srobotniku ob Kolpi, cerkev sv. Jakoba v Banja Loki
5 najpomembnejših spomenikov zgodovinske in arhitekturne dediščine	Grad Kostel, mlin Grbac

Vir: Zavod za kulturo in turizem Kostel

Druga ponudba v občini Kostel

V občini Kostel je osem pešpoti in dve kolesarski poti. Med glavne prireditve spadajo: Tamburanje va Koste, Kolpa Castle festival, Petki na gradu, Kostevsko šišilo, Kostelski čušpajs.

Naravne znamenitosti občine Osilnica

Glavni dve naravni znamenitosti sta reka Kolpa in Mirtoviški potok.

Mejna reka Kolpa izvira le 11 km iz Osilnice. Reka ponuja veliko možnosti za preživljanje prostega časa in rekreacijo, in sicer od samega kopanja do čolnarjenja (kajak, kanu in raft) in ribolova. Mirtoviški Potok izvira v kraški jami pod strmimi stenami Krokarja v slikovitem kanjonu reke Kolpe. Izvir je obdan s skalami, ki so prevlečene z mahom. V pritoku Modri poh živijo tudi raki. Slikovitost in posebnost porečju z dolino Mirtoviškega potoka dajejo številna slapišča, kadice ter favnistične in floristične redkosti, ki so izjema v tem prostoru. Območje Mirtoviškega potoka v velikosti 384,26 ha je predlagano za območje gozdnega rezervata.

Zanimivi so tudi kraški izviri Belice, ki ponujajo lepe sprehajalne poti in kjer rastejo številne zaščitene rastline. V jamah in okolici so si svoja prebivališča našle tudi vse velike zveri in druge gozdne živali.

Glavne naravne znamenitosti so: Loška in Taborska stena, Šajbnik, Mož in baba, rastišče narcis, otoček v Bosljivi Loki, Strma Reber, Pragozd Krokar.

Kulturne znamenitosti v občini Osilnica

V osilniški dolini se je iz davnine ohranilo vseh sedem cerkva, vsaka ima nekaj posebnega, značilnega. Najstarejša cerkev, ne samo v dolini, temveč tudi na Kočevskem, je cerkev sv. Egidija v Ribjeku. Glavni oltar nosi letnico 1681. V Mirtovičih je obnovljena stara kovačija in zdaj je v njej muzej kovaštva, z izdelki in pripomočki iz cele doline. Je zelo bogato in slikovito opremljena in na zanimiv način prikazuje zgodovino kovaštva. V Osilnici se je leta 1931 rodil akademski kipar Stane Jarm. Vidimo lahko njegovo rojstno hišo in njegov kip matere z otrokoma. Nekoč so bile na območju občine tri osnovne šole, ena izmed njih je bila v Bosljivi Loki, kjer je tudi kip vurmoharja, ter mlin na vodni pogon. Celotno dolino zaznamuje lik Petra Klepca s kipi, ki upodabljajo njega in deželo Petra Klepca.

5 najpomembnejših spomenikov sakralne dediščine	5 CERKVA <u>CERKEV SV. EGIDIJA V RIBJEKU:</u> Zunanost cerkve je bogato okrašena s šivanimi robovi, poslikanimi okenskimi špaletami, posvetilnimi križi in ostanki fresk. V celoti ohranjena pozno renesančna arhitektura je obogatena z izjemno kakovostno zgodnje baročno opremo. Glavni oltar sodi v skupino zlatih oltarjev. Mednje uvrščamo tudi oba stranska oltarja, ki sta posvečena sv. Barbari (levi) in sv. Antonu (desni). Nastala sta leta 1697. Ob severni cerkveni steni stoji prižnica s slikami štirih evangelistov. Iz sredine 17. stoletja je tudi lesen kasetiran strop v cerkveni ladji. Ohranjena in restavrirana sta tudi slikana oltarja na slavalni steni. <u>CERKEV SV. ANE:</u> Ob poti v Osilnico se popotnik najprej ustavi na razglednem griču nad Kolpo, kjer stoji majhna kapela sv. Joahima in sv. Ane. Poleg slike obeh svetnikov nad glavnim oltarjem, ki je verjetno nastala konec 18. stoletja, je v kartuši nad glavno podobo naslikan zavetnik drvarjev, sv. Simon z žago, postavljen v slikovito pokrajino. Cerkev sama je enoladijska, z lesenim stolpičem s piramidno konico. <u>CERKEV SV. PETRA IN PAVLA:</u> Za osilniško cerkev ni znan čas nastanka, je pa imela Osilnica svojega duhovnika že leta 1363. Sedanja cerkev je bila zgrajena leta 1876. Od prejšnje stavbe je ostal le zvonik, ki je močno predelan in ima neogotsko konico. Vsi oltarji, prižnica in krstilnica so izdelani v novogotskem slogu. Glavni oltar je izdelal domačin Peter Rutar, iz njegove delavnice so tudi stranski oltarji. V cerkvi sta repliki slik Poklon Treh kraljev ter Sv. Kozma in Sv. Damijan, Jurija Šubica iz leta 1887. Marijina slika četrtega oltarja je nastala v delavnici Ivana Šubica. Pod korom je vzdignjen nagrobnik iz črnega kamna z mrtvaško glavo, napisom ter letnicama 1877 in 1749. Zvon iz delavnice Adama Kokhla je iz leta 1644. <u>CERKEV SV. VIDA:</u> Cerkev Sv. Vida v Bosljivi Loki je bila verjetno zgrajena v 17. stoletju, kasneje pa večkrat obnovljena. O datumu nastanka priča tudi z zlatom vezen plašč iz časa okoli leta 1700. <u>CERKEV SV. MIKLAVŽA:</u> Ena najstarejših cerkev na tem območju je cerkev Sv. Miklavža v Spodnjem Čačiču, ki jo omenjajo že leta 1526. Podaljšali so jo leta 1823. Cerkev je bila leta 1942 požgana, zgorel pa je le lesen poslikan strop. V strešnem stolpiču sta bila dva zvonova. Prvi, počen, je v cerkvi, na njem pa je letnica 1554. Nanj se je podpisal livar Geinhart Gieser. Stari oltar je napravil domačin Peter Rutar, leta 1850.
5 najpomembnejših spomenikov zgodovinske in arhitekturne dediščine	Kovačija Gorše, mlin v Malinišču, kmečka hiša - mitnica v Bosljivi Loki - 1821, «Grajska hiša» v Osilnici, sušilne jame za sušenje sadja

Vir: Občina Osilnica

Druga ponudba v občini Osilnica

Občina na spletni strani sicer ne navaja, da bi imela urejene pešpoti ali kolesarske poti, imajo pa na zemljevidu označene številne pešpoti in kolesarske poti.

Pešpoti

1. Osilnica - Šajbnik - Osilnica (4 h)
2. Čačič - Firstov rep - Loška stena - Grintovec (krožna pot) (6.5 h)
3. Osilnica - Kupari - izvir Kolpe - Razloge - Osilnica (4.5 h)
4. Bosljiva Loka - Krempa - Bosljiva Loka (4 h)
5. Sv. Ana - Borič - Rake - Rački potok - Sv. Ana (4.5 h)
6. Žurge - Taborska stena - Žurge (3 h)
7. Belica - Dragarski vrh - Dragarji - Šajbnik - Bezgovica (6 h)
8. Plešce - Požarnica - Sv. gora - Sedlo - Zamost - Osilnica (4 h)
9. Gerovo - Livi draga - Risnjak - Gerovo (3 h)
10. Grintovec - Turke - Kalic - Požar - Podgora - Zakrajc - Ložac - Grintovec (5 h)
11. Grintovec pri Osilnici - Firstov rep - Loška stena - Grintovec pri Osilnici (5 h)

Kolesarske poti:

1. Osilnica - Sveta Ana - Osilnica (20 km). Navedena kolesarska pot, ki poteka po asfaltni cesti, je primerna za vse kolesarje.
2. Osilnica - Padovo - Ribjek - Osilnica (10 km). Krožna pot po makadamski poti je v prvem delu strma.
3. Osilnica - Plešče - Belica - Bezgovica - Osilnica (12,5 km). Pot pelje po slovenskem in hrvaškem ozemlju.
4. Osilnica - Plešče - Belica - Bezgovica - Čačič - Padovo - Ribjek - Osilnica (15,5 km)
5. Osilnica - Zamost - Čabar - Parg - Tršce - Mali lug - Zamost - Osilnica (35 km)
6. Osilnica - Smrekarji - NP Risnjak - Kupari - Hrvatsko - Osilnica (12,5 km)
7. Osilnica - Fara - Prelesje - Fara - Osilnica (68 km)
8. Osilnica - Petrina - Brod na Kolpi - Gašparci - Turke - Grintovec - Osilnica (40 km)
9. Osilnica - Mali lug - Črni lug - Delnice - Brod na Kolpi - Gašparci - Bosljiva Loka - Osilnica (69 km)
10. Osilnica - Čabar - Draga - Borovec - Banja Loka - Petrina - Kuželj - Bosljiva Loka - Osilnica (79 km)

Med športnimi objekti navaja naslednje: zunanje košarkarsko igrišče, adrenalinski park, pustolovski park, tenis igrišče, plezalna stena, zip line, orjaška gugalnica, lokostrelstvo, wellness z bazenom, džakuzijem in savnami, mini nogometno igrišče, igrišče za odbojko na travi.

Med glavne prireditve občina uvršča: Petruvu - zadnja sobota v juniju, 8. marec Občinski praznik s pohodom na Šajbnik - 18. april, Kresnice in Božični sejem z prižigom lučk in obdaritvijo otrok.

1.3. TURISTIČNI PROMET PO OBČINAH

To poglavje je namenjeno predstavitvi turističnega prometa v vseh občinah po prihodih in prenočitvah turistov za petletno obdobje. Za vse smo izračunali stopnje rasti na podlagi izračuna baznih indeksov. Za bazno leto smo vzeli leto 2014. Prav tako smo za opazovano obdobje pogledali, kakšna je struktura turistov (domači, tuji).

Kočevje

Tabela 4. Turistični promet v občini Kočevje, prikaz trendov rasti in strukture.

	2014	2015	2016	2017	2018
Prihodi turistov skupaj	6.762	7.631	7.858	9.125	11.053
Prihodi tujih turistov	2.050	2.180	2.348	3.046	3.085
Prihodi domačih turistov	4.712	5.451	5.510	6.079	7.968
Nočitve turistov skupaj	18.496	19.562	20.456	22.977	28.907

	2014	2015	2016	2017	2018
Nočitve tujih turistov	5.867	6.030	6.338	7.371	6.955
Nočitve domačih turistov	12.629	13.532	14.118	15.606	21.952
INDEKSI RASTI					
Prihodi turistov skupaj	100	113	116	135	163
Prihodi tujih turistov	100	106	115	149	150
Prihodi domačih turistov	100	116	117	129	169
Nočitve turistov skupaj	100	106	111	124	156
Nočitve tujih turistov	100	103	108	126	119
Nočitve domačih turistov	100	107	112	124	174
STRUKTURA					
Prihodi turistov skupaj	100	100	100	100	100
Prihodi tujih turistov	30	29	30	33	28
Prihodi domačih turistov	70	71	70	67	72
Nočitve turistov skupaj	100	100	100	100	100
Nočitve tujih turistov	32	31	31	32	24
Nočitve domačih turistov	68	69	69	68	76

Vir: obdelava avtorice po podatkih Zavoda za turizem in kulturo Kočevje, 2019

V opazovanem obdobju je število turistov zrastle za 63 indeksnih točk in število nočitev za 56 indeksnih točk (v nadaljevanju i. t.). Rast je konstantna in vsakoletna, v povprečju 12,6 i. t. letno pri številu turistov in 11,2 i. t. pri številu nočitev. Največja rast se beleži zadnji dve leti. Povprečna rast nad 10 i. t. je nadpovprečna v slovenskem in evropskem merilu in takšne rasti ni smiselno pričakovati tudi v naslednjem obdobju, zlasti če se ne bo skladno povečevalo tudi število zmogljivosti. V strukturi prevladujejo domači turisti, tako pri prihodih kot tudi nočitvah.

Kostel

Tabela 5. Turistični promet v občini Kostel, prikaz trendov rasti in strukture.

	2014	2015	2016	2017	2018
Prihodi turistov skupaj	3.713	3.964	3.774	4.304	4.595
Prihodi tujih turistov	353	478	362	476	664
Prihodi domačih turistov	3.360	3.486	3.412	3.837	3.934
Nočitve turistov skupaj	9.499	10.091	9.539	11.557	11.798
Nočitve tujih turistov	792	1.196	784	1.332	1.969
Nočitve domačih turistov	8.707	8.895	8.755	10.225	9.829
INDEKSI RASTI					
Prihodi turistov skupaj	100	107	102	116	124
Prihodi tujih turistov	100	135	103	135	188
Prihodi domačih turistov	100	104	102	114	117
Nočitve turistov skupaj	100	106	100	122	124
Nočitve tujih turistov	100	151	99	168	249
STRUKTURA					
Prihodi turistov skupaj	100	100	100	100	100

Prihodi tujih turistov	10	12	10	11	14
Prihodi domačih turistov	90	88	90	89	86
Nočitve turistov skupaj	100	100	100	100	100
Nočitve tujih turistov	8	12	8	12	17
Nočitve domačih turistov	92	88	92	88	83

Vir: obdelava avtorice po podatkih Zavoda za turizem Kostel, 2019

Prihodi in prenočitve turistov so v stalnem porastu, in sicer povprečno 4,8 i. t. letno pri prihodih turistov in 3,4 i. t. pri prenočitvah. Večje odstopanje opazimo pri nočitvah tujih turistov, saj je bila rast v 2018 izjemna, in sicer za 148 i. t. glede na opazovano leto. V strukturi turistov prevladujejo domači turisti.

Osilnica

Tabela 6. Turistični promet v občini Osilnica, prikaz trendov rasti in strukture.

	2014	2015	2016	2017	2018
Nočitve turistov skupaj	6.467	9.127	8.471	7.381	10.422
Nočitve tujih turistov	2.497	2.502	2.347	2.125	2.090
Nočitve domačih turistov	3.970	6.625	6.125	5.256	8.332
INDEKSI RASTI					
Nočitve turistov skupaj	100	141	131	114	161
Nočitve tujih turistov	100	100	94	85	84
Nočitve domačih turistov	100	167	154	132	210
STRUKTURA					
Nočitve turistov skupaj	100	100	100	100	100
Nočitve tujih turistov	39	27	28	29	20
Nočitve domačih turistov	61	73	72	71	80

Vir: obdelava avtorice po podatkih Občine Osilnica, 2019

Pri občini Osilnica prikazujemo podatke samo za prenočitve. Tudi v občini Osilnica beležijo stalno rast, in sicer za 12,2 i. t. povprečno letno v opazovanem obdobju. Tudi tu v strukturi prevladujejo domači turisti.

Če pogledamo turistični promet v celotni destinaciji, lahko zaključimo:

- Število turistov in prenočitev v občini Kočevje je po obsegu večje kot v občinah Kostel in Osilnica skupaj.
- Število turistov stalno raste, z največjimi povprečnimi letnimi stopnjami rasti v občini Kočevje.
- Število nočitev v Kočevju in v Osilnici raste bolj kot v Kostelu, kar je posledica novih nastanitvenih zmogljivosti v teh občinah.
- Pri pregledu strukture prevladujejo domači turisti, kjer imajo najmanjši delež v občini Kočevje (75 %), kar predstavlja precej nadpovprečen delež domačih turistov v slovenskem merilu.

1.4. GOSTINSTVO PO OBČINAH

Kočevje

V občini Kočevje prevladujejo nastanitveni obrati, in sicer gostinski prehrambni obrati, ki ponujajo tudi nastanitev (Gostišče Veronika, gostišče Tri zvezde), nastanitve pri sobodajalcih ter planinski in drugi domovi. Vse bolj priljubljene postajajo tudi kmetije (nosilci dopolnilne dejavnosti), ki turistom ponudijo prenočišča (Lukčeva domačija, Ranč Marina, kmetija Rajhenav). Večinoma so nastanitveni obrati v zasebni lasti, z izjemo kampa Jezero in hostla Bearlog, ki sta v lasti Občine Kočevje in ju upravlja Zavod Kočevsko.

Tabela 7. Nastanitveni obrati po vrstah v občini Kočevje

Vrste NO	Število obratov	Št. sob	Št. ležišč
Hotel	0	0	0
Hostel	1	8	30
Gostišče	2	11	27
Turistična kmetija	1	3	12
Kamp	5	113	332
Sobe, apartmaji	9	20	84
Penzion	1	10	20
Lovski dom	16	16	114
Drugo	4	34	144
Skupaj	39	215	763

Vir: Zavod za turizem in kulturo Kočevje, 2019

V Kočevju prevladujejo gostinski prehrambni obrati, ki so posebej osredotočeni na malice in kosila z zelo malim vložkom lokalnih posebnosti kulinarike. Težko najdemo prepoznavne in tradicionalne jedi oz. jedi, ki so izrazito reprezentativne ali tipične. Glavni ponudniki so gostilnica Falkenau, ki ima velik nabor mesnih oz. divjačinskih jedi (za posebnosti je potrebna predhodna rezervacija). V središču mesta prevladujejo picerije in špageterije. Glavni ponudniki so še: gostišče Veronika, gostišče Tri zvezde, Gajba, gostišče Tušek, picerija Cona, picerija Briški, lovski dom Pr'Slavcu. Vse bolj popularna so kosila na kmetijah, s posebnim doživetjem in lokalno pridelanimi živili.

Gostilne	11 (Falkenau, Tušek – 3 x, Tri zvezde, Veronika, Briški, Beljan, Gajba, Pr 'Slavcu,
Restavracije	Restavracija Marof)
Bari	34
Drugo	4 (Blue Note, Gaj, Fontana, Medo)

Vir: Zavod za turizem in kulturo Kočevje, 2019

Kostel

Glavni ponudniki nastanitvenih obratov so turistične kmetije, ki združujejo ponudbo prenočišč in hrane, nekaj je apartmajev, ponudbo dopolnjuje CŠOD Fara. Značilnosti nastanitve: manjši objekti, primerni do 10 ali največ 15 oseb, ki poleg nastanitve ponujajo različne aktivnosti, hrano ... Večinoma je sobe možno najeti posebej, le ena hiša ponuja le najem celotne hiše (Rupicapra v Srobotniku).

Tabela 8. Nastanitveni obrati po vrstah v občini Kostel

Vrsta NO	Število obratov	Št. sob	Št. ležišč
Hotel	/	/	/
Gostišče	/	/	/
Turistična kmetija	1	1	11
Kamp	1	15	10
Sobe, apartmaji	7	26	72
Penzion	/	/	/
Lovski dom	1	3	10
Drugo	1 (ČSOD)	11	59
Skupaj	11	41	152

Vir: Zavod za turizem in kulturo Kostel, 2019

Glavna kulinarična ponudba je na voljo na turističnih kmetijah, kjer ponujajo vse obroke, skuhane iz lokalno pridelane hrane. Glavni ponudniki so Kmetija Padovac, Lukčeva domačija, Kmetija Pri Papeževih in Lobič Malenca. Možnost naročila kuhanih obrokov nudijo tudi drugje (Grajska pristava in Počitniška hiša Rupicapra), a po predhodnem dogovoru. Gostiln in restavracij ni, v občini je en bar.

Osilnica

Glavni ponudnik nastanitev v občini Osilnica je Hotel Kovač. Prijetna nastanitev ob reki Kolpi s svojim wellness centrom in mnogo možnostmi za športne aktivnosti. Drugi ponudniki imajo manjše nastanitve v obliki oddaje sob oz. apartmajev ali turistične kmetije.

Tabela 9. Nastanitveni obrati po vrstah v občini Osilnica

Vrsta NO	Število obratov	Št. sob	Št. ležišč
Hotel	1	30	56
Gostišče	/	/	/
Turistična kmetija	1	8	22
Kamp	/	/	/
Sobe, apartmaji	2	3	16
Penzion	/	/	/
Lovski dom	/	/	/
Drugo	1	5	41
Skupaj	5	46	145

Vir: Občina Osilnica, 2019

Glavni ponudnik hrane je prav tako Hotel Kovač, kjer poleg klasičnih jedi ponujajo tudi tradicionalne osilniške jedi. Sprejemajo tudi večje zaključene družbe (poroke, zabave ...).

1.5. GLAVNI TURISTIČNI PROIZVODI PO OBČINAH

V občini Kočevje so trenutno glavni turistični proizvodi naslednji:

- pohodništvo,
- kolesarjenje,
- sledenje in opazovanje divjih živali,
- Bunker Škrilj,

- preživetje v naravi.

Pohodništvo: Najzanimivejše koticke Kočevske nam odkriva vse več označenih planinskih in naravoslovnih poti. Popeljejo nas skozi gozdove, mimo gozdnih rezervatov, ruševin nekdanjih vasi ... Odkrivajo posebnosti gozda, drevesne orjake, kraške jame, razgledišča, skriti živalski svet in preostale skrivnosti gozdov. To je priložnost za dolge pohode ali jutranji sprehod – vedno v naravi. Na pohodniški karti so zbrane najzanimivejše poti, ki so označene tudi na terenu. Gre za skupno 23 poti, različni težavnih stopenj, v skupni dolžini več kot 370 km. Med njimi je 13 planinskih poti, 4 tematske, 5 učnih poti ter 1 energijska pot. Najpomembnejši pohodniški dogodek v destinaciji je Pohod po medvedovih stopinjah, na katerem se številni pohodniki na dan dogodka odpravijo po 64 km dolgi Roški pešpoti, po kateri po najlepših koticah Kočevskega roga sledijo markaciji v obliki medvedove šape.

Kolesarjenje: Skrivnostni gozd Slovenije v sebi skriva urejene kolesarske poti, po katerih turisti destinacije lahko raziščejo vsak kotiček tega neokrnjenega kosa narave. Čudovite razglede, bogastvo naravnih in kulturnih znamenitosti in slikovite vasice lahko odkrivajo na dobro urejenih poteh različnih težavnih stopenj, primernih tako za prijeten družinski izlet kot za adrenalinsko avanturistično turo. Na kolesarski karti destinacije smo pripravili tudi 10 konkretnih idej za kolesarske izlete, na katerih turisti lahko odkrivajo najznamenitejše točke destinacije. Po Kočevskem je speljan tudi del slovenske turnokolesarske poti, to je krožna pot po vsej Sloveniji, na Kočevsko prihaja iz strani Travne gore, gre skozi Kočevje v Kočevski rog in nato naprej proti Semiču in Črnomlju. Tisti, željni adrenalina, pa se lahko zapeljejo po urejenih »trailih« v MTB Trail centru Kočevje, kjer jih čaka kar več kot 12 km poti različnih težavnih stopenj. Na voljo je tudi 'skill park' za učenje in nadgrajevanje znanja gorskega kolesarjenja in 'pump track', po katerem se zelo radi zapeljejo tudi najmlajši kolesarji. V destinaciji je tudi nekaj kolesarskih prireditev:

- Navkreber na Strmo Reber
- Pofurajmo Kočevsko
- Enduro4fun
- XC Kočevje
- MTB kolesarski tabori

Sledenje in opazovanje divjih živali: Več kot polovica Slovenije je pokrita z gozdovi, ki dajejo življenjski prostor številnim živalskim vrstam. Na Kočevskem je ta stopnja gozdnatosti še višja, saj skoraj 90 % površja pokrivajo gozdovi. Med njimi najdemo tudi številne pragozdne ostanke, v katerih že tisočletja gospodari le narava, zato ni nikakršno naključje, da je Kočevsko tudi zibelka odgovornega sobivanja z divjimi živalmi nasploh, in še posebej z zvermi, in da je to območje eno redkih v Evropi, kjer lahko v naravnem okolju še vedno najdemo vse tri velike zveri: rjavega medveda, sivega volka in risa. Ena od najpomembnejših skupin turističnih proizvodov v destinaciji je zato vezana tudi na prebivalce naših gozdov. Svojim

turistom nudimo možnost sledenja in opazovanja divjih živali v njihovem naravnem okolju. Ponujamo enodnevni in večdnevne programe sledenja znakov prisotnosti divjih živali v njihovem naravnem okolju, opazovanje medveda iz posebej v ta namen postavljenih opazovalnic.

Bunker Škrilj: Bunker je bil zgrajen med hladno vojno, in sicer 80 m pod površjem. 500 m hodnikov in šest podzemnih sob z lastnim vodnim zajetjem in dvema generatorjema za proizvodnjo električne energije bi omogočil bivanje v primeru atomskega udara, v njem pa bi brez zunanje pomoči lahko preživeli tudi do 100 dni. Za obstoj tajnega bunkerja javnost do pred kratkim ni vedela, po novem pa je ogled mogoč v organizirani skupini.

Preživetje v naravi (LYNX PRO AVANTURE): Na območju širnih kočevskih gozdov, kjer se urijo tudi resnični vojaški in policijski specialci, lahko turisti doživijo in občutijo tudi način življenja fantov in deklet, katerih naloga je, da skrbijo za našo varnost. Zmotno je mišljenje, da se pri teh programih samo strelja. Z ekipo inštruktorjev, ki so vsi v večini nekdanji pripadniki specialnih sil, lahko skozi zabavo, poleg adrenalina doživijo in se tudi naučijo veščin, kot so npr. navigacija in preživetje v naravi, potapljaške ali padalske veščine, premagovanje vertikalnih ovir s pomočjo vrvi in še več.

Ranch Marina, Koče: Posebno doživetje odkrivanja lepot kočevske divjine je mogoče doživeti tudi na konjskem hrbtu. Na ta način obiskovalci, ki imajo že vsaj nekaj predznanja jahanja, resnično lahko doživijo in odkrijejo vsak skriti kotiček destinacije Kočevsko – od skrivnostnih gozdov, prostranih travnikov in žuboreče reke Kolpe do ruševin starih kočevarskih vasi, gradov Fridrihštajn ter Kostel itd. Jahanje jim omogoča, da se zlijejo z naravo ter uživajo v njenih zvokih in harmoniji.

Za vse, ki konjskega hrbta še niso navajeni, pa so omogočene tudi spoznavne urice, kjer se pod vodstvom trenerja jahanja lahko naučijo vseh potrebnih osnov tako klasičnega, kot western načina jahanja. V pokriti maneži na Ranchu Marina v Kočah pri Kočevski Reki ponujajo učenje tako osnov kot tudi naprednega jahanja, na izbiro so individualne ure z inštruktorjem kot tudi skupinska jahanja v maneži z inštruktorjem. Organizirajo tudi konjeniške tabore, ki trajajo več dni, namenjeni pa so predvsem otrokom. Na taboru se učijo jahati, jahajo na terenu, učijo se tudi same oskrbe konj in dela v hlevu, igrajo se razne kmečke igre in so ves čas v stiku z naravo.

V občini Kostel so glavni turistični proizvodi:

- ogled gradu Kostel,
- soba pobega,
- Pot Mikulovega vraga
- pohodništvo,

- kolesarstvo,
- Svet Kolpe – vitalno-energijske točke
- kajak, kanu, raft,
- ribolov.

Ogled Gradu Kostel:

Nekdaj mogočna utrdba, strateško postavljena na vzpetini nad Kolpo, je v 700 letih nudila zavetje – tudi pred Turki – množici mogočnih družin, od grofov Ortenburških do Langematlov. Leta 1809 porušeni grad je delno obnovo dočakal konec 20. stoletja, o mogočnosti grajskega kompleksa pa še vedno pričajo številne značilnosti, tudi delno ohranjeno obzidje. Grad Kostel je skupaj s trgom, postavljenim znotraj obzidja, drugi največji grajski kompleks v Sloveniji in hkrati edini kompleks na slovenskih tleh, kjer znotraj nekdanjega grajskega obzidja še vedno prebivajo ljudje.

Danes grad Kostel ponuja izjemne poglede na čudovito dolino reke Kolpe, širne gozdove in okoliške vasi. Številne resnične zgodbe, denimo o prevari Turkov, in legende, npr. o Mikulovem vragu, vam razkrijejo prijazni vodniki. Grajski zidovi gostijo raznovrstne razstave, v čudovitem ambientu lesenih podestov znotraj grajskega kompleksa na vrhu griča pa ZKT Kostel od spomladi do jeseni prireja kulturne dogodke. V sezoni 2020 bo na voljo virtualno doživljanje gradu in njegove zgodovine, najmlajši se bodo lahko preizkusili v različnih igrah, malo starejši pa v igri pobega na gradu. Ob vhodu v najpomembnejši kulturno zgodovinski spomenik v Kostelu je možen nakup ličnih spominkov in drugih uporabnih izdelkov domačih mojstrov, obiskovalci pa se lahko tudi odžejajo in okrepčajo. Vpogled v pestro preteklost gradu odstrejo vodniki, ki so na gradu vsako soboto in nedeljo od 27. 4. do 31. 10. V primeru slabega vremena je grad zaprt. Za napovedane skupine po predhodnem dogovoru možen ogled tudi druge dni v tednu.

Soba pobega/Interaktivna igra pobega na gradu Kostel

Edinstvena igra pobega na gradu Kostel Skrivna bratovščina ni običajna igra pobega, ampak interaktiven preizkus sposobnosti, znanja, sodelovanja in mirnih rok. Je pustolovska dogodivščina, ki temelji na resničnih zgodovinskih dejstvih gradu Kostel, poleg tega pa je zabavna, vznemirljiva in primerna za vse generacije. Spremenite se v čarovnike, viteze, mislece, trubadurje in odkrijte pravih pet značilnih kostelskih simbolov. Igra je primerna za skupine od dva do pet igralcev. Naenkrat jo lahko igra več skupin, zato je odlična zamisel za poučen družinski izlet, izzivalen timbuilding, dober teambonding ali dinamično-poučen šolski izlet. Igra je primerna za starejše od 10 let in ne zahteva nobenega fizičnega napora ali obremenitev. V njej lahko sodelujejo tudi mlajši otroci, vendar izključno v spremstvu odrasle osebe. Potrebna je hoja po stopnicah, v celoti se odvija na kostelskem gradu in grajskih poslopih, kar pomeni, da del igre poteka tudi v zunanjih prostorih. Igro je možno igrati tudi v slabšem vremenu – vse dni v tednu.

Pot Mikulovega vraga

Vzpostavili bomo učno pot, na kateri se bodo obiskovalci s pomočjo vodnika ter informacij, pridobljenih na letaku ter zaslonu na dotik, poučili o lokalnih mitoloških bitjih ter junakih, zgodba poti bo temeljila na pripovedkah o Mikulovem vragu in hkrati obiskovalce seznanila z naravno in kulturno dediščino Kostela, destinacije Kočevsko ter območjem LAS. Pot poteka po gozdnem rezervatu najnižjega rastišča jelke v Evropi, skozi sadovnjake, kostelske vasi s tipično arhitekturo, mimo čebelnjakov, vodnih virov, vaških vodnjakov in korit za napajanje živine, turističnih ponudnikov in je hkrati pot, po kateri so nekoč otroci hodili v šolo v Trg. Pot je odlična osnova za izvajanje gozdne pedagogike, saj se obiskovalci na njej srečujejo z različnimi drevesnimi vrstami, prostoživečimi živalmi, vodnimi viri itd. Po poti jih bo popeljal mitološki junak - Mikulov vrag. V sklopu učne poti bo izvedena/postavljena mobilna oprema: štiri mize, osem klopi za izvajanje gozdne pedagogike. V ta namen bo kupljen tudi polaroidni fotoaparat s 1000 lističi za fotografije in stojalom.

V občini **Osilnica** so glavni turistični proizvodi:

- rafting po Kolpi,
- ogled dežele Petra Klepca,
- učno-interaktivna pot Vurmoharji skozi čas (v izdelavi),
- pohodništvo,
- kolesarjenje,
- vodeni ogledi zveri (v pripravi),
- ogled kovaškega muzeja,
- turistično vodenje po poti legend osilniške doline,
- adrenalinski park,
- pustolovski park,
- zip line,
- orjaška gugalnica,
- lokostrelstvo,
- wellness z bazenom, džakuzijem in savnami,
- veliko možnosti za športne aktivnosti (mini nogometno igrišče, igrišče za odbojko na travi, zunanje košarkarsko igrišče, tenis igrišče, plezalna stena).

1.6. SWOT MATRIKA

SWOT matrika predstavlja sintezo ključnih strateških dejavnikov in zaključek analize stanja.

PREDNOSTI	SLABOSTI
- gozd in pragozdovi - gozdna reka Kolpa - neokrnjena narava in visoka gozdnatost območja - mir in tišina - bogata kulturna dediščina - druga naravna dediščina (jezera in reke) - zgodba trajnostnega turizma - oblikovane pešpoti in kolesarske poti - tranzitna lega Kvarner (Hrvaška – vzhodna Slovenija) - jasno oblikovana krovna znamka destinacije - prepoznavne prireditve - urejena infrastruktura v MTB trail centru Kočevje	- pomanjkanje nastanitev, predvsem skladne z doživetji gozda - pomanjkanje ponudbe za poslovne turiste - pomanjkanje kakovostne ponudbe gostinskih prehrambnih obratov - pomanjkanje interesa gostincev za izboljšanje ponudbe - slaba prepoznavnost kraja kot turistične destinacije - nepovezanost deležnikov - pomanjkanje storitev za turiste - slabo urejena splošna infrastruktura za turiste - pomanjkanje kadra - pomanjkanje investicijskih sredstev - neurejenost parkirišč in dostopnih točk do naravnih in kulturnih znamenitosti - slaba označenost poti na terenu
PRILOŽNOSTI	NEVARNOSTI
- spletno trženje - sodelovanje s bližnjimi destinacijami - sodelovanje z bližnjimi UNESCO znamenitostmi - ureditev turistične infrastrukture na Krokarnju - priložnost novih delovnih mest - vključevanje lokalnega prebivalstva - povpraševanje po destinaciji, ki ponuja veliko doživetij - dvig prepoznavnosti destinacije kot zelene destinacije, neokrnjene narave - medijsko odmevni in prepoznavni dogodki - oblikovanje novih proizvodov športnega turizma - oblikovanje novih proizvodov naravnega turizma vezanih na gozd in njegove prebivalce - ureditev območja okoli Kočevskega jezera in športnih aktivnosti na in ob njem	- neprivlačnost kraja za tuje investicije v turizmu - nizka prioritizacija turizma s strani lokalne skupnosti, deležnikov in občine - slaba cesta infrastruktura - slabo izobražen turistični kader - nezadostna finančna sredstva za promocijo turizma - pomanjkanje finančnih sredstev za doseganje zastavljenih ciljev - predpisi na področju delovne zakonodaje - zaostajanje v razvoju za drugimi konkurenčnimi destinacijami - dolgotrajno usklajevanje med občinami - nezadostna ambicioznost ponudnikov v turizmu - nezadostno sledenje trendom in slaba odzivnost na nove ideje - slab nadzor nad nočitvami turistov izven nastanitvenih obratov (ribiči, kampiranje v gozdu in okoli jezera) - ni nadzora nad dogajanjem v gozdu (prost dostop za vse) - neurejena infrastruktura in informiranost na območju ob pragozdu Krokarn

2. GLAVNI KONCEPT RAZVOJA IN VIZIJA

Strategije razvoja turističnih destinacij so dobre le, če so uresničljive in imajo jasen krovni koncept razvoja. Kočevsko je že razvita turistična destinacija, saj ima vrhunsko primarno turistično ponudbo. Če pa želimo to vrhunsko primarno turistično ponudbo primerno valorizirati, je treba razviti ustrezno sekundarno turistično ponudbo.

Sam dokument strategije razvoja destinacije Kočevsko je nadgradnja in dopolnitev dokumenta Dopolnilo strategije razvoja turizma v občini Kočevje 2015–2025, verzija 1.2., saj večina deležnikov smatra, da mora glavni koncept ostati isti ter da se ukrepi le dopolnijo smiselno skladno s potrebami drugih dveh občin partneric - občine Kostel in Osilnica ter glede na realizacijo obstoječih ukrepov v občini Kočevje.

2.1. DNK DESTINACIJE

Kočevsko predstavlja najbolj ohranjen in zaokrožen gozdni habitat v Evropi (www.life-kocevsko.com), poleg tega je Kočevsko sinonim za najlepše gozdove Slovenije, za najbolj gozdnato občino v Sloveniji, saj je skoraj vsa površina (90 %) pokrita z gozdovi.

Kaj je tisto drugačno in edinstveno, na čemer bomo gradili razlikovanje od drugih (konkurenčnih) destinacij? Osnova za glavni koncept (konkurenčna prednost) destinacije Kočevsko so doživetja neokrnjene narave – gozda in voda. Kočevsko ima vse potrebne naravne danosti, da postane prvovrstna destinacija naravnega turizma:

- pragozdove in gozdne rezervate,
- gozdove,
- gozdno reko Kolpo,
- jezera in druge vodne površine.

Z ukrepi za uresničevanje glavnega koncepta destinacije – doživetja gozda in vseh operativnih ciljev – moramo zagotoviti, da se bo destinacija po posameznih elementih primarne in sekundarne turistične ponudbe² razvijala najbolj optimalno in trajnostno, z dobrim sodelovanjem med tremi občinami destinacije Kočevsko in turističnimi ponudniki. **Strategijo bomo uresničevali z dvigom konkurenčnosti**

² Primarna turistična ponudba:

- naravne dobrine – njihova količina in kakovost sta dani po naravi in na določenem mestu in času. Teh dobrin človek ne more na novo proizvajati niti spreminjati njihove kakovosti;
- antropogene – dobrine, ki so proizvod človekovega dela, vendar jih je človek naredil v bližnji ali daljni preteklosti. Od sekundarne ponudbe se ločijo po tem, da preteklega dela ni možno ponoviti in proizvajati z enako uporabno vrednostjo in v enaki kakovosti.

Sekundarna turistična ponudba (po značilnostih zelo blizu izrazom turistična nadgradnja in turistična infrastruktura ter je lahko enaka izvedenim privlačnostim turističnega kraja):

- infrastruktura ali temeljne naprave in objekti - turist jih uporablja samo posredno in po njih ne povprašuje – komunala, ceste ... ;
- objekti z njihovimi zmogljivostmi, kjer se proizvajajo proizvodi in ponujajo storitve in po katerih turist neposredno povprašuje, jih kupi ali vzame v najem;
- rezultati proizvodnje v teh obratih, to so blago in storitve v mnogih dejavnostih, npr. gostinstvo, agencije, ... Te proizvode turist kupi in porabi.

turistične destinacije Kočevsko skozi razvoj sekundarne turistične ponudbe za ponujanje vrhunskih doživetij gozda.

Naravni turizem je vrsta turizma, ki se nanaša na doživetja narave. Res je, da so vse vrste turizma (razen mestni/poslovni turizem) vezane na doživetja narave, vendar ta termin uporabljamo, ko je **doživetje narave primarni ali prevladujoč motiv prihoda v določeno destinacijo.**

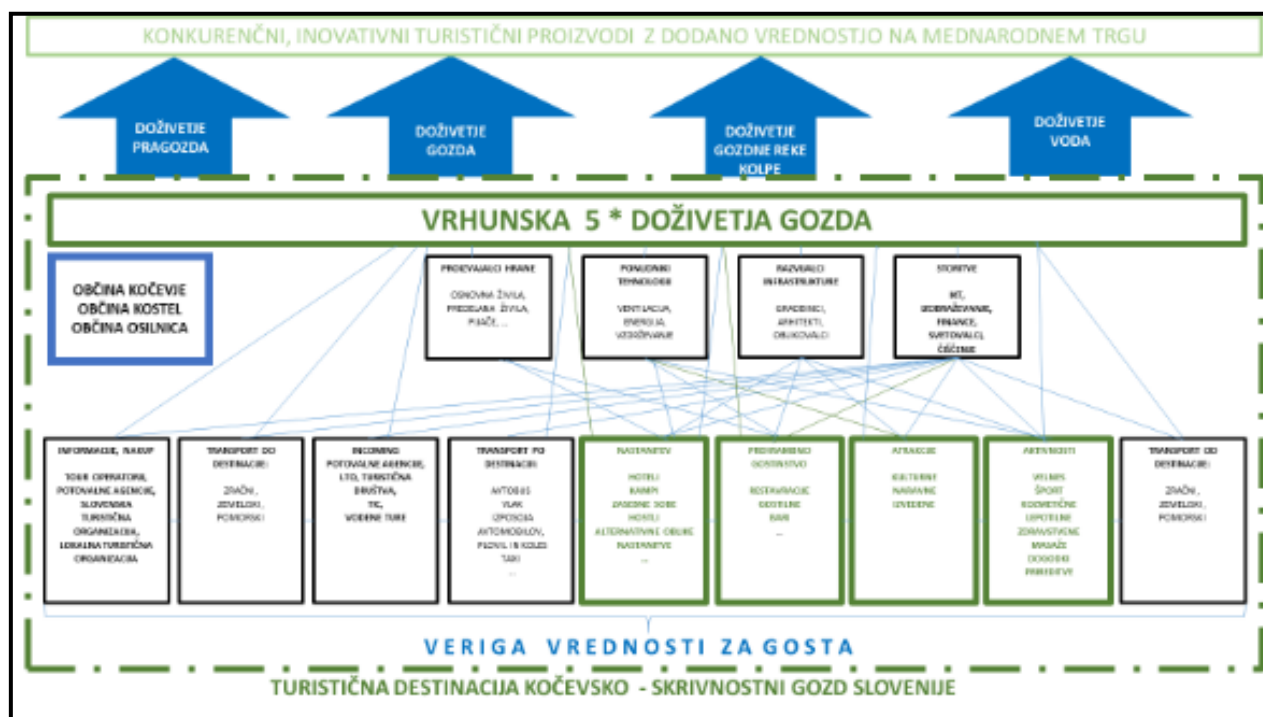
V nekaterih virih se omenja tudi **gozdni turizem**, ki ga lahko klasificiramo kot podvrsto naravnega turizma, kjer je primarni motiv prihoda gozd. Na Finskem in Japonskem že leta raziskujejo blagodejni vpliv gozda na ljudi. Oblikujejo proizvode gozdnega 'wellbeing' turizma. Na Japonskem obstaja gozdna kopel (angl. forest bathing/shinrin-yoku), kjer posameznik skozi voden sprehod po gozdu in uživa v zvokih, vonjih in zraku.

Za doseg temeljnega cilja – trajnostnega in kakovostnega razvoja oziroma rasti turističnih kazalnikov je treba izboljšati konkurenčen položaj Kočevske kot turistične destinacije v necenovnih elementih.

Glavni koncept destinacije je: GOZD V DRUŽBI CELOVITE, TRAJNOSTNE IN KAKOVOSTNE TURISTIČNE PONUDBE.

S tem sporočamo, da imamo vrhunski element primarne turistične ponudbe – gozd, ki mu želimo dodati enako kakovostne ostale elemente sekundarne turistične ponudbe – nastanitev, prehrana, atrakcije in aktivnosti. Delovali bodo v skladu s krovno vizijo slovenskega turizma – Slovenija bo postala destinacija za petzvezdična zelena, zdrava in aktivna doživetja. **Zato bomo pri ukrepih za izboljšanje konkurenčne pozicije k odpravi ovir pristopili na način, da bomo ponudbo turistične destinacije izboljševali skozi verigo vrednosti za turista.**

Slika 1. Veriga vrednosti turistične destinacije Kočevsko.

Destinacija Kočevsko ima dve razvojni fazi:

- oblikovanje ponudbe, turističnih proizvodov in prireditev za obiskovalce in tranzitne turiste,
- oblikovanje ponudbe, turističnih proizvodov in prireditev za turiste.

Po oblikovanju ponudbe za turiste, predvsem znatnem povečevanju nastanitvenih zmogljivosti se bodo lahko dosegali cilji kvantitativne rasti po primerljivih stopnjah za Slovenijo. Do takrat je vsaka pozitivna rast števila turistov in prenočitev pozitiven rezultat in uspeh za destinacijo Kočevsko. Bolj kot na kvantitativne cilje je destinacija Kočevsko usmerjena na doseganje kvalitativnih (kakovostnih) ciljev, ki upoštevajo trajnostni razvoj in oblikovanje ponudbe z visoko dodano vrednostjo.

Turistična destinacija lahko tekmuje na mednarodnem turističnem trgu s cenovnimi ali necenovnimi elementi v verigi vrednosti za turista. S stališča cenovne konkurenčnosti lahko konkuriramo s ceno nastanitev in pri ceni prehrane v gostinskih obratih večini zahodnoevropskih držav, saj smo za te trge cenovno ugodni. Cenovno ne moremo konkurirati vzhodnoevropskim državam, v primerjavi z njimi moramo izpostavljati višjo kakovost storitev, kar predstavlja v nekaterih primerih kar velik izziv.

Zavedati se moramo, da je primarna turistična ponudba, ki jo imamo, vrhunska in unikatna in zato si zasluži primerno visoko (premijsko) ceno. Pri oblikovanju cen ne smemo popuščati in na trg vstopati z nizkimi cenami, še posebej pri ponudbi ogledov pragozda in opazovanju živali.

Če ne konkuriramo z nižjo ceno, lahko konkuriramo samo z različnimi vrstami kakovosti. Kakovost v turizmu v osnovi lahko delimo na:

- kakovost ponudbe (primarne in sekundarne) ali **tehnična kakovost**,
- kakovost izvajanja storitev ali **funkcionalna kakovost**,
- kakovost ponudnika oz. njegova podoba v očeh turistov (ugled organizacije in/ali destinacije) ali **prestižna kakovost**.

Na Kočevskem je največ treba postoriti pri **izboljšanju obsega in kakovosti sekundarne turistične ponudbe**. Kakovost ponudbe se nanaša na vse oprijemljive elemente turističnih proizvodov in storitev – od informacij za turista do nastanitev in druge potrebne ponudbe.

Za **preodne turiste** je treba urediti gostinsko in turistično ponudbo po glavnih prometnih poteh Novo mesto-Kočevje-Petrina/Brod na Kolpi; Ljubljana-Kočevska Reka-Petrina/Brod na Kolpi; Ljubljana-Kočevje-Dol.

Za **obiskovalce** je treba oblikovati atraktivne turistične prireditve in proizvode doživetij v naravi. Za povečanje obiska v letni sezoni je treba urediti kopališča na

Kolpi in jezerih ter izgraditi naravne bazene (angl. natural swimming pool/pond) za celovito doživetje neokrnjenega gozda in narave.

Za **turiste** je treba poleg navedenega urediti nastanitev, ki je primerna za to vrsto turizma – kampi, mali družinski nastanitveni obrati, glamping, koče in druge alternativne oblike nastanitve zunaj urbanih naselij, v bližini gozda ali v gozdu.

Slika 2. Primer naravnega bazena.

Kakovost izvajanja storitev bomo izboljševali v drugi fazi razvoja, ko bomo ponudnike storitev izobraževali za boljše izvajanje storitev. Te aktivnosti bodo vključevale različna usposabljanja za vodnike in gostinske ponudnike.

Kakovost ponudnika oziroma ugled destinacije bomo izboljševali s komuniciranjem z različnimi javnostmi. **Osnovno sporočilo bo o lepotah in zdravilnih učinkih kočevskega gozda.** Dejstvo je, da je prepoznavnost kočevske narave in gozda v slovenskem prostoru velika, ne ve pa se, kaj tu lahko počnejo turisti. Z oblikovanjem kakovostnih turističnih proizvodov in prireditev se bo dvignil tudi ugled destinacije.

Pri oblikovanju primerne turistične ponudbe je treba stremeti k oblikovanju čim večjega števila blagovnih znamk (angl. brand), **ki se navezujejo na gozd in/ali naravo.** Po mnenju strokovnjakov blagovna znamka turistu zagotavlja kakovost ter mu olajša prepoznavanje turističnega proizvoda od preostalih proizvodov konkurenčnih podjetij oziroma destinacij. Prav tako zmanjšujejo občutek tveganja ob nakupu in rezervaciji turističnih proizvodov. Posebej se izpostavlja pomen destinacijskih znamk. **Verjetnost za morebitni obisk destinacije potencialnega turista je toliko večja, kolikor je močnejša njena znamka.**

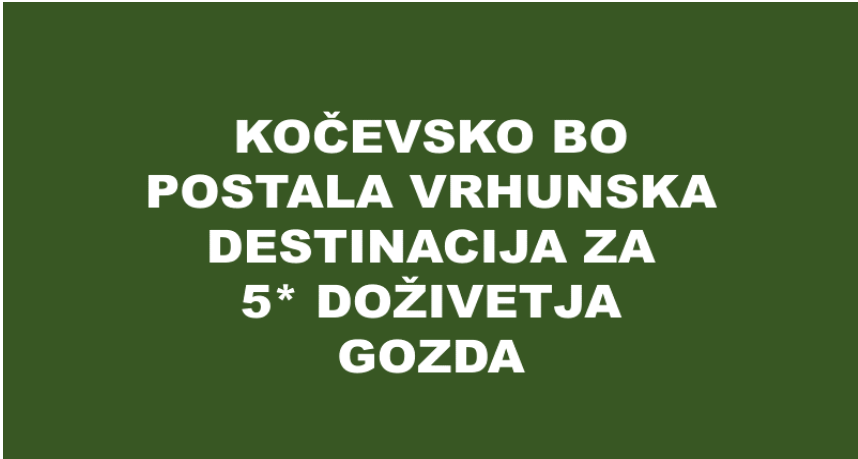
Kočevsko je sicer neznana turistična destinacija, a je prepoznaven kraj z neokrnjenim gozdom in naravo, s pragozdom, uvrščenim na seznam naravne dediščine UNESCO. **Povezava z močno znamko Kočevski gozd in oblikovanje skupnih turističnih blagovnih znamk bo pripomoglo k boljši in lažji prodaji turistične ponudbe.** Blagovne znamke, ki jih predlagamo, so Gozdni (angl. Forest) glamping resort, Gozdne koče (angl. Forest hubs), Gozdni festival, Okusi gozd (angl. Taste Forest), Gozdni zajtrk, Gozdna savna, Gozdni piknik ... Druga močna znamka Kočevskega je Kolpa, kjer je možno razviti podznamke za doživetje voda. Zaradi umeščenosti Kolpe v tem delu toka reke (kjer jo iz vseh strani obkroža gozd), lahko Kolpo poimenujemo in tržimo kot gozdno reko.

Namerno se osredotočamo samo na naravne danosti, saj so samo te dovolj mednarodno konkurenčne za oblikovanje močnih motivov za prihod turistov. Slovenija je na lestvici mednarodne konkurenčnosti TTCI 2019 (angl. travel and tourism competitiveness index) po naravnih virih na 26. mestu na svetu. Eno od najbolj nedotaknjenih naravnih območij v Sloveniji je zagotovo Kočevsko. Vse kulturne danosti služijo kot podpora aktivnost za turiste in v določenih nišah kot glavni motiv prihoda za obiskovalce (dediščina NOB, Kočevarji, grobišča ...)

Poleg dviga kakovosti necenovno lahko konkuriramo z boljšim mreženjem in sodelovanjem med deležniki.

2.2. VIZIJA

Skladno s krovnim konceptom razvoja in trženja destinacije Kočevsko si zastavljamo tudi vizijo:

**KOČEVSKO BO
POSTALA VRHUNSKA
DESTINACIJA ZA
5* DOŽIVETJA
GOZDA**

Kočevsko bo postalo najboljša slovenska in evropska destinacija za ponujanje 5* doživetij gozda, ki jih bomo ustvarili iz vrhunske ponudbe naših pragozdov, gozdov, gozdne reke Kolpe in kočevskih voda.

Kočevsko je in bo ostalo sinonim za najlepše gozdove Slovenije, ki v svojem zelenem objemu ponujajo številne skrivne zaklade, ki jih lahko turisti odkrivajo. Razviti so in bodo novi športni turistični proizvodi in novi proizvodi za doživljanje in uživanje v gozdu. Razvila se bo ponudba nastanitev v gozdu. Pri oblikovanju ponudbe in proizvodov bo glavni cilj ohranjanje narave in upoštevanje vseh zahtev trajnostnega razvoja.

2.3. CILJI

Pri postavljanju ciljev se destinacija Kočevsko osredotoča na kvalitativno, in ne kvantitativno rast. Kot smo že zapisali v analizi stanja, rast obsega turističnega prometa v destinaciji je pogojena z rastjo obsega nastanitvenih zmogljivosti. Zato je smiselno pričakovati, da obseg turističnega prometa raste s podobnimi stopnjami rasti, kot se povečuje količina nastanitvenih zmogljivosti. Kočevsko zaradi vrste turizma (naravni turizem) ni primerno za masovne oblike turizma, temveč za butični, individualni turizem.

Destinacija Kočevsko si zato zastavlja naslednje cilje:

- povečanje prepoznavnosti in imidža destinacije,
- trajnostna rast s krepitvijo prihodov in prenočitev tekom celotnega leta,
- geografska razpršitev tokov po vsej destinaciji,
- podaljšanje sezone (možnosti za podaljšanje sezone obiska in bivanja),
- povečanje potrošnje (podaljšanje povprečne dobe bivanja in potrošnje ter krepitev produktov z višjo dodano vrednostjo),
- osredotočanje na zahtevnega obiskovalca, ki išče kakovostna raznolika in aktivna doživetja, mir in osebe koristi.

2.4. TIP PONUDBE IN CILJNE SKUPINE

Kot že predstavljeno v poglavju DNK destinacije, bo destinacija Kočevsko razvijala ponudbo doživetij narave, oziroma glavne atrakcije destinacije – gozda. Skladno s tem se bo v večji meri podpiral razvoj nastanitvenih zmogljivosti v neokrnjeni naravi in v gozdu.

V prvi fazi razvoja se pri obiskovalcih in tranzitnih turistih osredotočamo najprej na domači trg. S postopnim razvojem ponudbe nastanitev pa bo postala destinacija bolj zanimiva tudi za tuje trge.

Tuje ciljne skupine in trge opredeljujemo glede na krovno slovensko opredelitev ciljnih skupin v raziskavah družbe Valicon, ki ju je STO naročila pri podjetju Valicon: Persone ciljnih skupin slovenskega turizma (2016) in Identifikacije tržnega potenciala na izbranih trgih (2018).

Za potrebe ciljnega trženja destinacije Slovenija in njene turistične ponudbe je družba Valicon za Slovensko turistično organizacijo pripravila persone ciljnih skupin slovenskega turizma. Cilj projekta je bil opredeliti persone, ki predstavljajo ciljne segmente tujih turistov in vsebujejo elemente geografske, demografske, vedenjske 'lifestyle' in 'life cycle' segmentacije ter faze nakupnega procesa (raziskovanje, rezervacija, izkušnja, deljenje), s poudarkom na prednakupnem procesu (Valicon, 2016, str. 4).

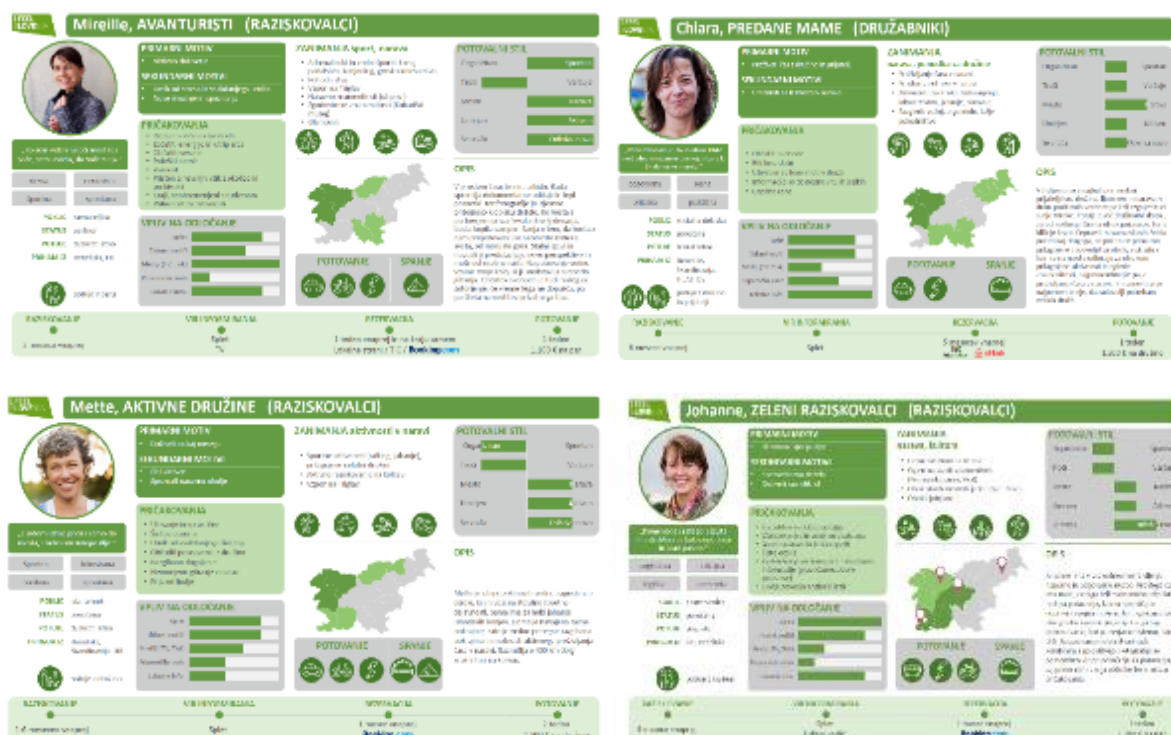
Persone se v marketingu uporabljajo pri načrtovanju k stranki usmerjenih trženjskih aktivnosti in razvoju ponudbe, prilagojene različnim tipom uporabnikov. Persone temeljijo na segmentaciji trga in predstavljajo kvalitativni opis tipičnega predstavnika posameznega segmenta. Vsak segment mora imeti jasno diferenciacijo oziroma zanj značilne lastnosti. V projektu 'ciljne skupine slovenskega turizma' so persone opisali s pomočjo kvalitativne raziskave na osnovi segmentacije, opredeljene v sodelovanju s predstavniki slovenskega turističnega gospodarstva in Slovenske turistične organizacije. Trgi, iz katerih prihajajo, so opredeljeni na osnovi intervjujev in mnenj predstavnikov trga (Valicon, 2016, str. 4).

Skupaj je v raziskavi opredeljeno 12 person, od tega le 4 persone ne kažejo večjega interesa za preživljanje časa v naravi. Po mnenju Valicon (2016, str. 29) so gostje, ki dopust preživljajo v stiku z naravo, tisti, ki iščejo izjemno naravo, mir in sprostitve. Tu je Slovenija zanje izjemna, skoraj edinstvena z vidika naravnih danosti. Z vidika storitev in infrastrukture je še veliko prostora za doseganje večjega zadovoljstva ter posledično ponovnega obiska in priporočanja, saj ciljamo zahtevne turiste. Z vidika ponudbe oziroma proizvodov pa so ti turisti relativno neizkoriščeni in predstavljajo potencial za inovativno ponudbo. Lahko bi jim ponudili dodatne storitve (da turist ni prepuščen sam sebi) v obliki proizvodov z dodano (in višjo) vrednostjo, nekaterim personam na primer 'selfness' programe, drugim glamping nastanitve (ne nujno za ves čas bivanja), tretjim izvirno avanturistično doživetje, personam z otroki pa doživetja za družine.

Tako so za Kočevsko primarni turisti (ne glede na geografski interes teh person znotraj Slovenije) tisti, ki jih zanima narava in preživljanje časa v naravi. Te persone so:

- zeleni raziskovalci,
- predane mame,
- aktivne družine in
- avanturisti.

Slika 3. Primarne persone za Kočevsko.

Vir: Valicon (2016).

Če povzamemo rezultate raziskave (skupne točke vseh primarnih person), so ciljni tuji trgi za destinacijo Kočevsko:

- Beneluks,
- Nemčija,
- Skandinavija,
- Francija, Avstrija, Italija, Hrvaška.

To dejstvo potrjujejo tudi rezultati raziskave Identifikacije tržnega potenciala na izbranih trgih (Valicon, 2018), ki prikazujejo značilne persone za izbrane države:

Slika 4. Persone slovenskega turizma po državah.

K primarnim trgov (Beneluks in Nemčija) lahko, zaradi zajema večjega števila evropskih držav v raziskavi, dodamo še Madžarsko in Poljsko. Na Švedskem se naše primarne persone ne kažejo kot posebej značilne persone.

Glede na motiv prihoda raziskava Identifikacije tržnih potencialov opredeljuje tudi velikost trgov po posameznih državah:

Slika 5. Obseg trgov po državah glede motiva potovanja.

STO SLOVENSKA TURISTIČNA ORGANIZACIJA

I FEEL SLOVENIA

Motiv za potovanje
Tabelarni pregled

	n=	%	AT	FR	DE	IT	NL	PL	UK	RU	BE	CZ	DK	HU	SE	CH	ES
Total	23204	100,0%	6,7%	6,4%	6,6%	6,6%	6,6%	6,7%	6,6%	6,8%	6,5%	7,4%	6,5%	6,7%	6,5%	6,5%	6,7%
Motivi	23204																
Aktivno preživeti čas	2667	11,5%	12,0%	7,8%	11,4%	11,5%	8,8%	20,9%	8,4%	14,5%	7,3%	15,9%	9,9%	17,5%	7,3%	9,8%	8,0%
Doživeti drugo kulturo	6524	28,1%	25,7%	34,4%	26,1%	33,5%	25,3%	33,6%	27,2%	38,4%	19,2%	21,3%	29,6%	24,0%	21,9%	23,6%	37,9%
Doživeti raznolikost	3165	13,6%	13,8%	12,9%	15,3%	16,7%	8,8%	16,9%	10,0%	26,1%	7,4%	12,5%	8,5%	13,9%	7,8%	13,5%	17,9%
Družiti se s prijatelji	2572	11,1%	12,3%	10,9%	11,0%	9,3%	10,2%	9,4%	13,3%	5,5%	12,8%	10,3%	12,0%	12,3%	13,2%	14,1%	7,9%
Izprazniti si glavo, urediti misli	3054	13,2%	13,9%	12,6%	14,9%	16,6%	12,1%	10,5%	9,8%	9,6%	15,4%	21,7%	8,7%	7,3%	13,0%	14,7%	16,2%
Obisk lepe destinacije	8022	34,6%	23,8%	41,1%	25,3%	31,0%	34,5%	30,0%	35,4%	53,2%	35,2%	36,7%	26,6%	48,7%	30,5%	29,3%	36,6%
Obisk mesta, prestolnice	5229	22,5%	20,4%	34,0%	16,2%	40,2%	21,0%	14,3%	20,7%	31,7%	22,1%	13,3%	19,0%	17,3%	15,9%	19,0%	34,0%
Poskrbeti za svoje zdravje	841	3,6%	3,0%	3,3%	3,7%	4,6%	1,8%	2,6%	4,3%	7,6%	3,4%	4,1%	2,5%	2,7%	2,6%	4,4%	3,8%
Poskrbeti zase, se prenoviti	2526	10,9%	13,1%	8,4%	14,9%	10,4%	7,3%	6,6%	10,1%	15,6%	10,6%	7,3%	10,9%	8,1%	18,5%	15,3%	6,7%
Preživeti čas s partnerjem	5327	23,0%	30,5%	22,9%	27,1%	20,2%	27,3%	19,5%	27,3%	14,7%	28,4%	26,0%	23,5%	3,3%	23,2%	26,5%	24,1%
Preživeti čas z družino, utrditi vezi	4806	20,7%	25,0%	14,3%	19,0%	19,7%	18,7%	23,8%	22,4%	16,4%	20,0%	22,6%	25,5%	29,5%	23,8%	24,0%	17,7%
Spočiti se, upočasniti življenje	5704	24,6%	29,7%	19,5%	29,9%	24,2%	21,8%	33,7%	21,5%	26,5%	22,7%	29,1%	20,1%	38,3%	11,7%	25,6%	19,3%
Spoznati nekaj novega	8827	38,0%	40,3%	42,5%	33,0%	41,0%	32,5%	41,8%	31,2%	34,1%	32,2%	39,2%	28,8%	33,0%	35,7%	37,3%	47,3%
Sprostitev	7377	31,8%	34,6%	20,3%	34,8%	20,8%	54,4%	38,2%	30,2%	9,9%	40,3%	37,6%	33,5%	37,5%	40,2%	29,3%	14,8%
Stik z naravo	2978	12,8%	13,7%	9,1%	18,2%	9,3%	16,8%	15,2%	5,6%	9,0%	16,4%	17,7%	11,0%	15,7%	10,0%	13,8%	9,5%
Umik od vsakdana	6488	28,0%	25,3%	29,0%	24,5%	27,8%	30,9%	20,0%	33,4%	12,0%	34,1%	39,4%	31,4%	18,1%	37,4%	27,9%	27,8%
Uživati v dobri hrani, pijači	5797	25,0%	31,0%	20,2%	23,6%	17,7%	21,4%	25,6%	29,2%	27,2%	24,2%	18,9%	29,6%	20,9%	35,7%	33,2%	17,2%
Zabava v klubih, barih	933	4,0%	3,3%	3,3%	4,3%	4,0%	3,9%	4,4%	4,7%	3,6%	3,8%	2,1%	3,3%	4,2%	6,0%	3,4%	4,1%
Live like a local	1091	4,7%	4,4%	7,1%	4,0%	6,8%	3,1%	3,6%	6,5%	3,7%	3,8%	3,8%	4,6%	5,1%	4,2%	3,6%	5,4%

OPOMBE: V tabeli je prikazano odstopanje elementov (motivov za potovanje) po posameznih trgih. Zelena barva označuje statistično bolj značilne elemente za posamezen trg, siva pa statistično manj značilne elemente za posamezen trg. Temnejši odtenki barv označujejo močnejšo (pozitivno/negativno) odstopanje elementa na trgu. Analiza lahko služi kot orientacija pri fokusiranju na posamezne elemente znotraj ene države.

Vir: Valicon (2018).

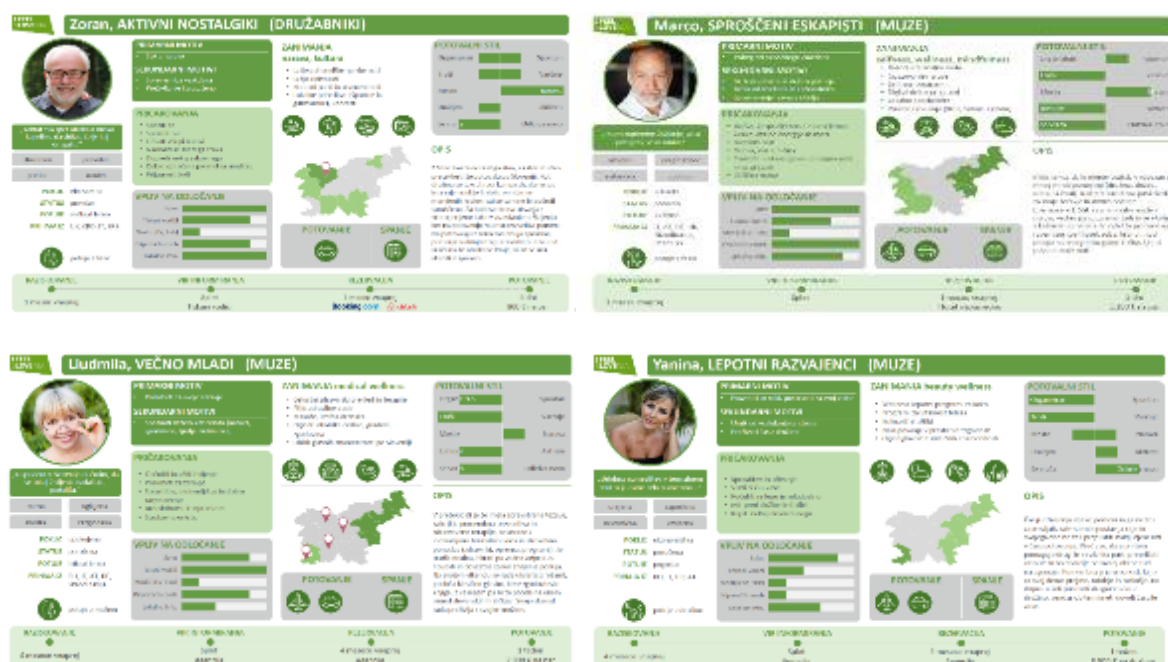
Primarne persone destinacije so zadovoljne z nastanitvijo nižjega cenovnega ranga, v zasebnih sobah in kampih. Povprašujejo po doživetjih v neokrnjeni naravi, predvsem v neodkritih in turistično nevaloriziranih področjih, kar destinacija Kočevsko zagotovo je. Iščejo pristno doživetje narave in cel spekter športnih aktivnosti, s katerimi se lahko ukvarjajo. Vse to lahko destinacija Kočevsko ponudi, tako za bolj avanturistične in bolj ekstremne športnike kot tudi za družine, ki iščejo bolj rekreativne možnosti.

Glede na to, da so vse primarne persone ženskega spola, je veliko poudarka treba nameniti varnosti, tako fizični kot materialni (divji, a prijazni je že slogan v pravi smeri). V vseh komunikacijah z javnostmi je treba izpostaviti, da gre za doživetja divjine na varen in zanesljiv način.

Med sekundarne persone spadajo turisti, ki prav tako povprašujejo po naravi in dobrem počutju, a vseeno želijo spati v hotelih. Dokler se v destinaciji ne razvija tovrstna nastanitvena ponudba, je ta skupina person zanimiva za krajše obiske destinacije. Te persone so:

- aktivni nostalgiki,
- sproščeni eskapisti,
- večno mladi in
- lepotni razvajenci.

Slika 6. Sekundarne persone za Kočevsko.

Vir: Valicon (2016).

Geografsko gre v glavnem za druge tuje trge kot pri primarnih personah. Gre za persone, ki prvenstveno povprašujejo po ponudbi slovenskih naravnih zdravilišč. Njim se pri bivanju v zdraviliščih lahko ponudi obisk oziroma enodnevni izlet v edinstvene gozdove Kočevske.

2.5. DELEŽNIKI RAZVOJA TURIZMA V TURISTIČNI DESTINACIJI KOČEVSKO

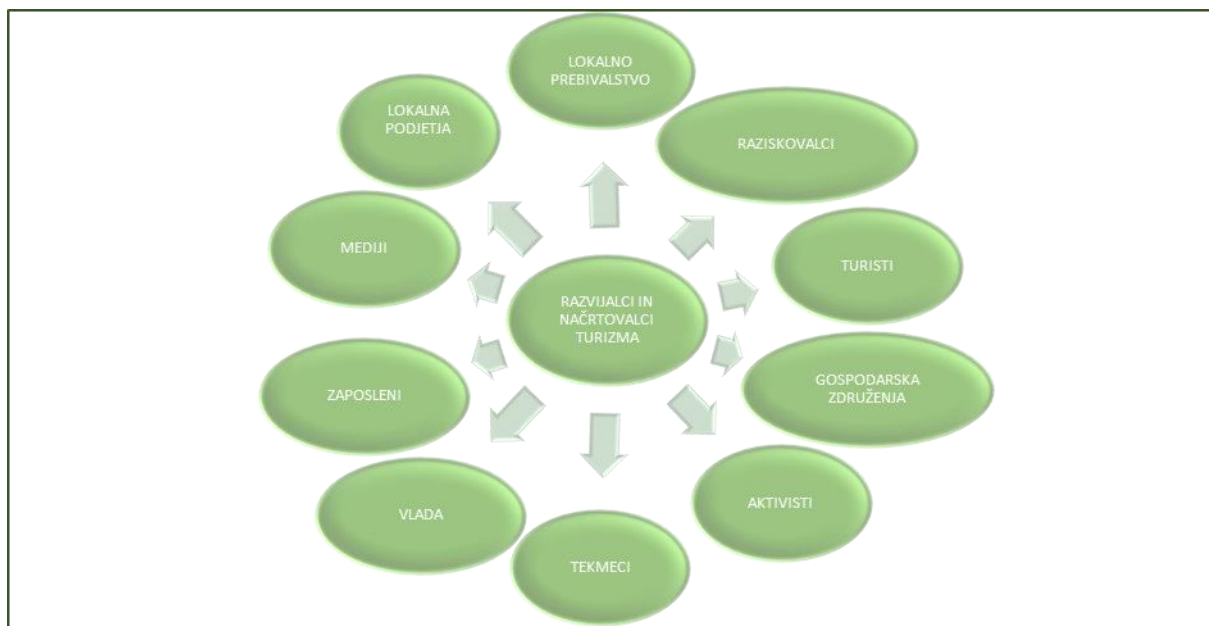
Deležniki predstavljajo s turizmom posredno in neposredno povezane posameznike in skupine, na katere vpliva doseganje ciljev ali ki lahko vplivajo na doseganje ciljev. Najpogostejše gre za turistična podjetja in podjetnike, ki v turizmu iščejo (ali so našli) poslovne priložnosti in se tudi najpogostejše vključujejo v proces razvoja turizma na destinaciji.

Splošno gledano so deležniki iz treh sektorjev – javnega, zasebnega in civilnega. Čeprav ni enoznačne definicije vseh deležnikov, v sliki prikazujemo eno od možnih

shem. Shema je zelo kompleksna in nazorna, vendar ne upošteva systemskega pristopa k razumevanju deležnikov v turizmu, prav tako pa se ne osredotoča na njihove vloge pri razvoju turizma. Teoretično gledano lahko deležnike v turistični destinaciji opazujemo iz različnih vidikov:

- potrošniško-ponudniškega (npr. porabniki in ponudniki),
- ponudniškega (npr. atrakcije),
- systemskega (ponudniki in porabniki so sestavni del zahtevnejšega sistema turizma).

Slika 7. Deležniki v turistični destinaciji.

V smislu sodobnega pogleda na razvoj turizma obravnavamo deležnike turističnega sistema iz potrošniško-ponudniškega vidika. Tako imenovan 'ponudba-povpraševanje' pristop deležnike turističnega sistema obravnava ločeno, a kljub vsemu v visoki korelaciji. Gre namreč za to, da mora ponudba ustrezati potrebam turistov. Velikost posameznega deležnika ima pomembno vlogo pri razvoju trajnostne in konsenzualne razvojne politike, pri čemer se pogosto pojavlja, da veliki deležniki v procesu turizma pomembneje vplivajo na razvojne odločitve. Manjši deležniki morajo zato oblikovati orodja, s katerimi dosegajo konsenzualno pomemben položaj znotraj turističnega sistema. Slednja so ravno zaradi svoje velikosti (prilagodljivost, avtentičnost itd.) pogosto pomemben oblikovalec kakovostne in doživljajsko pestre turistične ponudbe destinacije, zato je njihov obstoj zelo pomemben. Oblika ponudnika ima pomembno vlogo pri zagotavljanju trženjskega ali/in trajnostnega značaja turistične ponudbe. Javni sektor ima v turizmu vlogo zagovarjanja interesov splošne javnosti in pogosto se zgodi, da zaradi svoje toge strukture nimajo trženjskega potenciala ali pa je ta oslavljen. Zato so pri svojem delu pogosto manj trženjsko uspešni. Princip javno-zasebnega partnerstva naj bi reševal to problematiko. Neprofitne in druge organizacije na destinaciji delujejo kot

podporni element pri razvoju turistične ponudbe in pogosto prispevajo k doživljajski pestrosti destinacije. Takšne organizacije pripravljajo aktivnosti na tradicionalni ali enkratni osnovi (npr. tradicionalni sejmi, predstavitve, koncerti itd.), ki pripomorejo k celostni podobi destinacije, kar lahko ugodno vpliva na podaljšanje bivanja turista na destinaciji.

Razvoj turizma zaradi njegove temeljne značilnosti je, da trži javno dobro, zato mora potekati v visoki interakciji z oblastjo, ki predstavlja skrbnika skupne 'družbene lastnine'. Tržijo se tudi tako imenovani izvedeni elementi ali ustvarjene atrakcije (npr. športni, zabavišni parki), ki so pod neposrednim nadzorom zasebnega ali gospodarskega sektorja. Ne glede na vrsto turistične ponudbe in brez ustreznega nadzora javnosti, ki jo zastopajo legitimno ali drugače izvoljeni predstavniki, turizma ne moremo razvijati dolgoročno. A tudi brez ustreznega podjetniškega potenciala, ki je lahko ustvarjen sam po sebi, lahko pa ga ustvari zasebni sektor, se turistična ponudba ne more ustrezno tržiti, s tem pa izgubi trajnostni ali dolgoročni obstoj.

Glavni deležniki in spodbujevalci v destinaciji Kočevsko so: Občina Kočevje, Zavod Kočevsko, občina Kostel, Zavod za kulturo in turizem Kostel, Občina Osilnica in gostilna Kovač. **Glede na razvojno stopnjo destinacije Kočevsko je smiselno pričakovati, da bo glede na velikost glavno vlogo pri razvoju destinacije Kočevsko imela občina Kočevje in Zavod Kočevsko – zavod za turizem in kulturo Kočevje, in sicer vlogo koordinatorja in glavnega spodbujevalca razvoja. Koordinator ni izvajalec aktivnosti, temveč skrbnik, da se razvoj in trženje izvajata v smeri, ki je načrtovana v strategiji. Glede na razvojne naloge, ki so pred nami, predvsem tiste, ki so namenjene pospeševanju investicij, je jasno, da tu ključno odgovornost nosi(jo) občine, da s svojo aktivnost naredijo takšno poslovno okolje, ki bo stimuliralo investitorje k investicijam v nastanitve in v takšen razvoj ponudbe, ki je skladen s krovno zgodbo destinacije – 5* doživetja gozda.**

Ključno pri doseganju ciljev pa je, da krovno zgodbo – vrhunska 5* doživetja gozda – čutijo vsi deležniki na destinaciji in po svojih najboljših močeh usklajeno prispevajo k realizaciji zastavljenih ciljev in ukrepov.

Za uspešen razvoj turizma je potrebno sodelovanje oz. ustrezen dialog vseh treh skupin deležnikov – javnega, zasebnega in civilnega sektorja in tudi ustrezno sodelovanje vseh treh občin, ki sestavljajo celotno destinacijo Kočevsko. Uspešno načrtovanje in implementacija razvoja turizma sta odvisni od iniciativ vseh sektorjev, predvsem pa je **treba pospešiti ustrezno podjetniško iniciativo in aktivnost za razvoj sekundarne turistične ponudbe.**

3. URESNIČEVANJE STRATEGIJE, STRATEŠKE PRIORITETE IN AKTIVNOSTI

Poleg jasne opredelitve vizije in strateških ciljev bodočega razvoja je treba opredeliti način uresničevanja strategije za doseg strateških ciljev. Bistvo vsake gospodarske dejavnosti, tudi turistične, je v razvoju in v rasti, tako v kvantitativnem kot kvalitativnem smislu. Strateški model razvoja turistične destinacije predstavlja, kako bo destinacija rasla in se razvijala skladno s strateškimi cilji. Rast in razvoj bosta mogoča skozi usklajeno delovanje na različnih, medsebojno povezanih področjih – strateških prioritetah oziroma operativnih ciljih.

Kot je razvidno iz analize stanja, bistvenega premika pri obsegu turizma in predvsem valorizacije primarne turistične ponudbe (vrhunske neokrnjene narave in gozda) ne bo brez večje izgradnje in prenove nastanitvenih objektov.

Zato bodo v naslednjem strateškem obdobju politike in ukrepi posvečeni razvoju predvsem sekundarne turistične ponudbe. Kvalitativni razvoj bomo dosegli skozi dodajanje vrednosti v verigi vrednosti za turista.

Glavne strateške prioritete razvoja v obdobju bodo 2020-2025 so vezane na operativne cilje za izboljšanje konkurenčne pozicije destinacije na posameznih področjih ponudbe:

OPERATIVNI CILJ 1 – IZBOLJŠANJE PONUDBE NASTANITEV OPERATIVNI CILJ 2 – IZBOLJŠANJE PONUDBE PREHRAMBENEGA GOSTINSTVA OPERATIVNI CILJ 3 – IZBOLJŠANJE PONUDBE ATRAKCIJ OPERATIVNI CILJ 4 – IZBOLJŠANJE PONUDBE AKTIVNOSTI OPERATIVNI CILJ 5 – PODPORNE AKTIVNOSTI

Izhodišče strateškega razvojnega modela za naslednje strateško obdobje predstavlja turist in zadovoljevanje njegovih potreb in pričakovanj. **Vsak element turističnega razvoja se odraža v t. i. verigi vrednosti za turista.** Veriga vrednosti za turista predstavlja elemente, ki vplivajo na doseganje in preseganje njegovih pričakovanj s kakovostjo ponudbe destinacije in posledično na njegovo zadovoljstvo. Verigo vrednosti predstavlja vse – od podobe destinacije do transporta na destinacijo, nastanitve, prehrane do poprodajnih aktivnosti. Te elemente delimo na naslednje skupine:

- splošno podobo destinacije in informacije o njej,
- rezervacijske kanale,
- potovanje do destinacije,
- dobrodošlico na destinaciji kot utrjevanje prvega vtisa,
- oskrbo z informacijami na destinaciji,

- nastanitev,
- atrakcije in aktivnosti na destinaciji,
- prehrambno gostinstvo,
- infrastrukturo in okolje,
- slovo od turista in potovanje nazaj domov,
- spominek na potovanje (npr. deliti doživetje doma s prijatelji in na družbenih omrežjih) in kontakt.

Vsaka od strateških prioritet bo zato posvečena dodajanju in zviševanju vrednosti posameznih elementov in s tem celotne verige vrednosti za turista.

Ključna ideja strategije, ki mora biti do 2025 uresničena, je dvig konkurenčnosti Kočevske kot turistične destinacije skozi razvoj sekundarne turistične ponudbe.

S prioritetami in ukrepi za uresničevanje ključne ideje in vseh strateških ciljev moramo zagotoviti, da se bo destinacija po posameznih elementih primarne in sekundarne turistične ponudbe razvijala kakovostno in trajnostno.

Z ukrepi bomo uresničevali operativne cilje, ki smo jih na podlagi analize opredelili kot izzive za uspešen in konkurenčen dolgoročni razvoj turistične destinacije Kočevsko.

Z deležniki smo identificirali in ovrednotili skupaj **50 ukrepov** v petih operativnih ciljnih.

Ukrepi, ki so navedeni v nadaljevanju, zahtevajo partnersko sodelovanje. Aktivnosti in nosilci posameznih ukrepov se bodo tekoče usklajevali z deležniki v destinaciji ter podrobneje opredelili v operativnih letnih načrtih dela posameznih nosilnih deležnikov.

4. OPERATIVNI CILJ 1 – IZBOLJŠANJE PONUDBE NASTANITEV

Pomanjkanje nastanitev v destinaciji Kočevsko je največja ovira za razvoj turizma. Zaradi tega je smiselno razmišljati o vseh možnih rešitvah, kako povečati obseg ponudbe nastanitev. Treba je motivirati zasebne ponudnike za oddajo svojih nepremičnin, spodbuditi investitorje v izgradnjo glamping resortov ali prenovi obstoječih zmogljivosti ali preoblikovanje zapuščenih industrijskih objektov v posebne oblike nastanitve.

Glavni cilj še vedno ostaja razvoj ponudbe nastanitev, ki je skladna s krovnim konceptom destinacije – doživetje gozda. Naravni turisti bolj cenijo neokrnjeno

naravo kot udobje samega nastanitvenega objekta. Zato je za te turiste pomembno, da nastanitev predstavlja pravo doživetje narave. V zadnjem času so zelo popularne t. i. glamping nastanitve. Termin glamping je sestavljena iz glamurozno in kampiranje. Gre za kampiranje, ki je po svoji vsebini bolj luksuzno in razkošno od običajnega kampiranja v navadnem šotoru. Ponuditi mora več udobja in storitev, predvsem možnost kuhinje in kopalnice v individualni nastanitveni enoti. Zelo pogosto so v ponudbi tudi masažne kadi in savne ob sami nastanitveni enoti, v tujini tudi manjši bazeni. Izkušnje ponudnikov v tujini kažejo, da je mogoče z dodatno ponudbo (poleg ležišča še vsaj sanitarni prostor) dosegati višjo prodajno ceno, zato je smiselno razmišljati o objektih, ki niso zgolj premični (šotori) in zagotavljajo prijetno bivanje tudi v zahtevnejših oziroma hladnejših vremenskih pogojih.

Čeprav so v zadnjem obdobju tudi v običajnih kampih oblike nastanitve vse prej kot enostavne, je glamping sinonim za nekakšno nadstandardno kampiranje. Po besedah glavnega združenja teh ponudnikov v Sloveniji – Glamping.si, je glamping doživetje za tiste, ki si želijo več, predvsem nastanitev v naravi, bodisi na pravljčnih drevesnih hiškah, v glamuroznih šotorih, elitni hotelski nastanitvi ali v apartmajih in ekskluzivnih lesenih in eko hiškah.

Treba je poudariti, da je ponudba na trgu alternativnih nastanitev v Sloveniji res pestra. Gre za manjšo po obsegu, bolj butično nastanitev, ki ponuja obilo zasebnosti, miru in sprostitev. Glamping ni oblika množičnega turizma, gre za ponudbo, ki je namenjena tistim, ki želijo mir in zasebnost in so za to pripravljeni plačati več.

Slika 8. Primeri glampinga v Sloveniji.

Pri oblikovanju nastanitvenih objektov je za doseganje višje dodane vrednosti treba upoštevati avtentičnost, lokalno arhitekturo in materiale iz lokalnega okolja (les!). Nastanitvene objekte je treba umestiti v bližino gozda ali v gozd. Dodana vrednost se lahko ustvari tudi z povabilom k oblikovanju prostora za umetnike in ustvarjalce.

Zanimivo bi bilo tudi spodbuditi lesno industrijo na Kočevskem k izdelavi tipskih, moderno oblikovanih glamping hišic iz kočevskega lesa.

Za doseg cilja izboljšanja nastanitvene ponudbe v destinaciji Kočevsko bomo izvedli naslednje ukrepe:

- **UKREP 1: skupno trženje in razvoj gozdnih koč**
- **UKREP 2: oblikovanje nastanitvenih obratov s pomočjo umetnikov**
- **UKREP 3: izgradnja eko kampa s počitniškimi hiškami ob kopališču z naravnim bazenom Kočevje – Gozdni (angl. Forest) glamping resort Kočevje (Dolga vas)**
- **UKREP 4: izgradnja eko kampa s počitniškimi hiškami ob kopališču z naravnim bazenom Kočevska Reka (Kočevskoreško jezero, Borovec, bližina pragozda Krokar)**
- **UKREP 5: upravljanje Hostla Bearlog**
- **UKREP 6: upravljanje kampa na Kočevskem jezeru**
- **UKREP 7: spodbujanje novih ponudnikov in novih oblik nastanitev (kampi, sobodajalci, t. i. razpršeni hotel ...)**
- **UKREP 8: koča na Stružnici**
- **UKREP 9: priprava knjižice z investicijskimi priložnostmi za investitorje v nastanitve**
- **UKREP 10: izgradnja eko kampa s počitniškimi hiškami Turistični park Kostel ob kopališču z naravnim bazenom**
- **UKREP 11: hotel v Kočevju**
- **UKREP 12: obnova nepremičnin v Kočevju in okoli Kočevskega jezera, ki so primerne za nastanitev**
- **UKREP 13: servis za sobodajalce (skupno čiščenje, trženje in druge potrebne storitve)**
- **UKREP 14: izgradnja eko kampa s počitniškimi hiškami – glamping resort Ribjek**
- **UKREP 15: izgradnja eko kampa s počitniškimi hiškami Grajska pristava Stelnik.**

UKREP 1: skupno trženje in razvoj Gozdnih koč je namenjen oblikovanju skupne ponudbe za trženje brunaric, gozdarskih in drugih koč v kočevskih gozdovih. Glavno vodilo pri uresničevanju tega ukrepa je pozitiven primer zidaniškega turizma in način vpeljave zidanic v turistično ponudbo nastanitev na Dolenjskem. Če so kočice locirane bolj skupaj, se lahko uredi skupna ponudba tudi po principu raztresenega hotela, kjer se centralizirano izvajajo storitve recepcije in prehrane, nastanitev pa je v ločenih enotah. Za realizacijo tega ukrepa so predvidene naslednje aktivnosti:

- odprava administrativnih ovir za registracijo dejavnosti in oblikovanje občinskega odloka za umestitev alternativnih oblik nastanitve oziroma počitniških domov (gozdnih koč) v ponudbo nastanitev skladno z zahtevami Zakona o gostinstvu in podrejenih aktov (Pravilnika o minimalnih tehničnih pogojih in o obsegu storitev za opravljanje gostinske dejavnosti 25. in 26. člen),

- oblikovanje skupnega registra,
- vzpostavitev mreže zasebnih ponudnikov gozdnih koč,
- popis stanja koč,
- odkup Titove koč, prenova in trženje,
- oblikovanje skupnih minimalnih standardov ponudbe,
- obnova koč in bivakov, ki so opuščeni ob reški pešpoti,
- preureditev starih skednjev/kozolcev/kašč v nastanitvene obrate,
- izdelava skupne ponudbe,
- izdelava promocijskih materialov,
- umestitev na spletno stran kočevsko.com, kjer je možno direktno rezervirati nastanitev v določeni koči.

UKREP 2: oblikovanje nastanitvenih obratov s pomočjo umetnikov. Tu izhajamo iz pozitivnih praks Ice hotela na Švedskem ali hostla Celica, kjer so posamezne sobe oblikovali/uredili umetniki. Takšna nastanitev je unikatna in dodaja vrednost klasični leseni hiški. Poleg tega bi bilo treba oblikovati tipsko leseno hiško, ki se namesti v vseh kampih in drugih nastanitvenih objektih v destinaciji.

Predvidene aktivnosti so:

- oblikovanje in izvedba razpisa za oblikovanje tipske kočevske lesene hiške,
- oblikovanje in izvedba razpisa za umetniško ureditev sob,
- oblikovanje skupnih minimalnih standardov ponudbe,
- izdelava skupne ponudbe,
- izdelava promocijskih materialov.

UKREPI 3, 4, 10, 14 in 15 se nanašajo na **izgradnjo eko kampov s počitniškimi hiškami ob kopališču z naravnim bazenom- Gozdnih (angl. Forest) glamping resortov** na lokacijah Kočevje (Dolga vas), Kočevska Reka (jezero), Turistični park Kostel (Fara), glamping resort v Ribjeku (Osilnica) in Grajska pristava Stelnik. Za učinkovito trženje destinacije Kočevsko je takšna ponudba zaželena tudi pri drugih ponudnikih nastanitvev. Gozdni glamping resort predstavlja glavnega nosilca turistične ponudbe Kočevske. **Takšen resort je umeščen v neokrnjeno naravno okolje in naj vsebuje nastanitev v ekoloških lesenih hiškah/objektih, nastanitev v kampu, storitve prehrane, kopališče** (naravni bazen, reka ali jezero) ter **spa**, ki bi svoje tretmaje osnoval na medu ali beli jelki ali drugih elementih, ki izhajajo iz gozda. Skladno z opredelitvijo doživetij Kočevske bi resort v Kočevju in v Kostelu bil namenjen širšemu segmentu, medtem ko bi resort v Kočevski Reki zaradi bližine pragozda bil namenjen premožnejšim turistom. Zasebni investitor je podal namero o izgradnji glamping resorta v Ribjeku, več podrobnosti trenutno ni znanih. Pri oblikovanju resorta je treba upoštevati takšno sestavo ponudbe nastanitvev, da bo resort po posameznih zaključenih celotah lahko deloval tudi vse leto.

Slika 9. Idejna zasnova Gozdni glamping resort Kočevje.

Predvidene so naslednje aktivnosti:

- oblikovanje skupne blagovne znamke Gozdni glamping resort,
- oblikovanje standardov ponudbe,
- pridobivanje investorjev/sredstev za izgradnjo,
- izgradnja resorta/ov (najprej izgradnja kopališč in kampa),
- izgradnja eko kampa, ki uporablja obnovljive vire za elektriko,
- vzpostavitev sistema zalivanja z deževnico,
- postavitev koše za smeti z ločevanjem odpadkov,
- uporaba biološko razgradljivih čistilnih sredstev,
- izgradnja prostora za avtodome, prikolice in šotore,
- izgradnja parkirišča,
- izgradnja brunarice z nastanitvijo in kulinarično ponudbo (organsko pridelana),
- ureditev prostora za tabornike,
- ureditev kurišča,
- vodenje in trženje resorta.

Slika 10. Idejna zasnova Turistični park Kostel.

UKREP 5: upravljanje hostla Bearlog in UKREP 6: upravljanje kampa na Kočevskem jezeru. Oba objekta upravlja Zavod Kočevsko. Dokler ni primernejših nastanitev, sta objekta namenjena vsem segmentom turistov. Kljub neumeščenosti objektov v naravno okolje, je treba paziti, da se turistom ponuja doživetje narave in gozda. V poznejših razvojnih fazah destinacije gre za objekta, ki bosta namenjena tranzitnim turistom in turistov z nižjo povprečno potrošnjo. Podrobnejše aktivnosti so:

- trženje nastanitvenih objektov skladno z letnim načrtom dela zavoda,
- upravljanje obeh objektov.

UKREP 7: spodbujanje novih ponudnikov in novih oblik nastanitev (kampi, sobodajalci, t. i. razpršeni hotel ...) je namenjen spodbujanju večanja obsega razpoložljivih nastanitev v destinaciji skozi ponudbo novih zasebnih nastanitev (sobodajalci, AirBnB in ponudbe novih oblik nastanitev (kampi, sobodajalci, t. i. razpršeni hotel ...). Destinaciji primanjkuje ponudba nastanitev. Treba je storiti vse, da ponudniki, ki imajo neizkoriščene nastanitvene zmogljivosti, te ponudijo turistom v kakršni koli obliki ponudbe, kot sobodajalci ali kot AirBnB ponudniki. Smiselno je tudi oblikovati kampe na mestih, kjer se tovrstna nastanitev že odvija, pa je ponudba neurejena npr. MTB center v Dolgi vasi.

Za realizacijo tega ukrepa so predvidene naslednje aktivnosti:

- odprava administrativnih ovir za registracijo dejavnosti in oblikovanje občinskega odloka za umestitev alternativnih oblik nastanitve v ponudbo,
- oblikovanje skupnega registra,
- vzpostavitev mreže zasebnih ponudnikov,
- popis stanja nastanitve in nadzor kakovosti,
- oblikovanje skupnih minimalnih standardov ponudbe,
- izdelava skupne ponudbe,
- izdelava promocijskih materialov,
- umestitev na spletno stran kočevsko.com, kjer je možno direktno rezervirati nastanitve.

UKREP 8: koča na Stružnici. Kot nastanitveni objekt, ki ga je smiselno umestiti v ponudbo, so deležniki v občini Kostel identificirali kočo na Stružnici. Ukrepi so namenjeni prenovi in oblikovanju ponudbe koče za turiste. Smiselno se sledi aktivnostim UKREPA 1.

UKREP 9: priprava knjižice z investicijskimi priložnostmi za investitorje v nastanitve je namenjen spodbujanju investicij v nastanitvene zmogljivosti v destinaciji Kočevsko. Za tuje in domače investitorje je potrebno v sodelovanju z investicijskimi in okolijskimi oddelki občinskih uprav pripraviti knjižico ali prezentacijo z investicijskimi priložnostmi za investitorje v nastanitve, in to ponudbo redno promovirati na poslovnih dogodkih. Občine morajo oblikovati tudi programe za spodbujanje investicij v nastanitve, predvsem za izgradnjo gozdnih glamping resortov, skozi subvencije, nižje komunalne prispevke, brezplačna zemljišča in podobno.

Predvidene so naslednje aktivnosti:

- popis potencialnih objektov in zemljišč,
- priprava idejnih zasnov in konceptov,
- promocija projektov pri potencialnih investitorjih.

UKREP 11: hotel v Kočevju. Kočevsko se v zadnjih letih zelo gospodarsko razvija. Smiselno je, da se za ta segment poslovnih turistov in za večje skupine tranzitnih turistov oblikuje ponudba srednjega kakovostnega razreda v samem centru mesta.

Predvidene so naslednje aktivnosti:

- odkup nepremičnin,
- pridobivanje investitorjev/sredstev za izgradnjo,
- prenova hotela,
- vodenje in trženje hotela.

UKREP 12: obnova nepremičnin v Kočevju in okoli Kočevskega jezera, ki so primerne za nastanitev. Deležniki v občini Kočevje so navedli, da obstaja večja količina objektov, ki bi se jih lahko preoblikovalo v nastanitvene objekte. Ukrep je namenjen obnova nepremičnin v Kočevju in okoli Kočevskega jezera, ki so primerne za nastanitev. Ukrep je tesno povezan z UKREPOM 9.

Predvidene so naslednje aktivnosti:

- popis potencialnih objektov,
- pridobivanje investorjev/sredstev za izgradnjo,
- prenova objektov,
- vodenje in trženje objektov.

UKREP 13: servis za sobodajalce (skupno čiščenje, trženje in druge potrebne storitve). Deležniki v Kostelu in Osilnici so navedli, da ima precej zasebnikov razpoložljive nastanitvene zmogljivosti, a se predvsem zaradi starosti pa tudi zaradi nepoznavanja dejavnosti niso sposobni ukvarjati z dejavnostjo sobodajalstva in vsemi aktivnostmi, ki so na to vezane. Ukrep je namenjen razvoju storitve za sobodajalce, ki bi vključeval skupno čiščenje, trženje in druge potrebne storitve za več ponudnikov skupaj. Gre se za princip upravljanja nastanitve. Lastnik nepremičnine centru ali agenciji da v upravljanje svoje zmogljivosti za določeno obdobje in določeno provizijo. Agencija pa skrbi, da turisti dobijo vse storitve, ki jih na destinaciji potrebujejo. Za zgled lahko damo Zavod Gostoljubnost slovenskih domov, ki deluje v Ljubljani.

5. OPERATIVNI CILJ 2 – IZBOLJŠANJE PONUDBE PREHRAMBNEGA GOSTINSTVA

Gostinska prehrambna ponudba v destinaciji Kočevsko je slaba. Noben gostinski prehrambni obrat ni umeščen med najboljših 233 ponudnikov v Sloveniji v vodniku Gault Millau Slovenija. Prav tako jih niso ocenili slovenski ocenjevalci, kot so Delo, Slovenske novice, Mladina in podobni. Ponudba je, z redkimi izjemami, osredotočena na povpraševanje lokalnega prebivalstva, ni inovativna v pripravi, ne sledi smernicam vrhunske slovenske gastronomije ter premalo vključuje lokalna živila v ponudbo.

Prehrambni obrati – gostilne, restavracije, bari in obrati za pripravo in dostavo jedi (angl. catering) – morajo skladno s preostalimi elementi turistične ponudbe slediti ponudbi vrhunskega gozda, voda in narave. To pomeni, da je treba v ponudbo sistematično uvesti jedi in pijače, ki jih okolje ponuja, kot so jedi iz divjačine, gob, postrvi, sladice in pijače iz gozdnih jagod in borovnic ter kočevskega medu.

Poseben poudarek je treba dati tudi načinu uživanja in pripravi takšnih jedi v naravi. Ta del ponudbe je idealen za večanje števila dnevnih obiskovalcev in za boljšo oskrbo tranzitnih turistov.

Za doseg cilja prehrambne ponudbe celovitega doživetja gozda za turista se izvedejo naslednji ukrepi, ki si naj sledijo v tem zaporedju:

- **UKREP 1: Okusi gozd za restavracije izbor tipičnih jedi, gozdni zajtrk**
- **UKREP 2: Okusi gozd za bare – gozdne žganice, medica, kočevski medenjaki, gozdne slaščice**
- **UKREP 3: Kulinarična doživetja v naravi – gozdni pikniki in piknik košare**
- **UKREP 4: Forest fest – gozdni kulinarični festival, dogodek z divjačino, gobami in gozdnimi sadeži**
- **UKREP 5: Tipski piknik prostor za destinacijo**
- **UKREP 6: Razvoj in predvsem implementacija v ponudbo prehrabnih obratov značilnih jedi in pijač Kostela npr. kostelska rakija, čušpajz, kostelski želodec, žuca, kromprlnaringelšil, bezgove jedi in pijače, jabolčni sok.**
- **UKREP 7: Ocenjevanje suhomesnatih izdelkov**
- **UKREP 8: Ureditev prodaje izdelkov izdelovalcev, ki ne morejo direktno prodajati**
- **UKREP 9: Tržnica Kostel**

UKREP 1: Okusi gozd za restavracije izbor tipičnih jedi, gozdni zajtrk, UKREP 2: Okusi gozd za bare – gozdne žganice, medica, kočevski medenjaki, gozdne slaščice in UKREP 6: razvoj in predvsem implementacija v ponudbo prehrabnih obratov značilnih jedi in pijač Kostela npr. kostelska rakija, čušpajz, kostelski želodec, žuca, kromprlnaringelšil, bezgove jedi in pijače, jabolčni sok. Ti ukrepi se nanašajo na oblikovanje ponudbe značilnih jedi in pijač za področje destinacije Kočevsko. Prof. Janez Bogataj (2007, str.4) v svoji knjigi Okusite Slovenijo navaja, da: »Slovenija ponuja na gastronomskem področju pestro podobo različnosti. Številne tradicionalne jedi, jedilni obroki, pijače in navade pri jedi so oblikovali vrsto sodobnih regionalnih različnosti, ki jih danes predstavlja 24 gastronomskih regij. To pomeni območij, na katerih so strnjene določene prehranske posebnosti in značilnosti. V teh regijah je 170 razpoznavnih in značilnih jedi, ki so temelj slovenske gastronomske razpoznavnosti ter hkrati tudi odlično izhodišče za številna nova iskanja in ustvarjanja pestre palete okusov. Med pomembnimi sestavinami gastronomije Slovenije sta tudi naravno okolje in pridelava živil. V čistih rekah in potokih živijo številne ribe, v marsikaterem potoku se lahko odžejate, na poljih pridelajo paleto izjemnih žit, na vrtovih raste zdrava zelenjava, gozdovi ponujajo gobe in gozdne sadeže, cvetoči travniki in senožeti nešteta zelišča, v travniških sadovnjakih je obilo sadja, mesarji pa so ponosni na ponudbo svežega in zdravega mesa. Tu so še morje, pa čebele, ki marljivo nabirajo med«

Dolenjska in Kočevsko spadata med eno izmed teh 24 gastronomskih regij in avtor za to področje med značilne jedi za to področje uvršča: poprtnik, repa s fižolom »Ribničanom«, matevž, kostelske hrge, kostelski želodec, fižolovi štruklji, pečena gos ali raca z mlinci in rdečim zeljem. Že same uvodne beseda prof. Bogataja o naravnem okolju in danostih tega okolja sugerirata, da je potrebno oblikovati večji nabor jedi.

Žal v publikaciji Okusiti Slovenijo Moj način okušanja raznolikosti iz leta 2019 avtorji zožijo nabor jedi in zgoraj našteje jedi v regiji Ljubljana in Osrednja Slovenija niso prišle v končni izbor desetih najbolj značilnih jedi za to regijo.

Predvidene so naslednje aktivnosti za oba ukrepa:

- oblikovanje skupne blagovne znamke Okusi gozd,
- izbor značilnih jedi za celotno destinacijo Kočevsko, vključujoč značilne jedi Kostela čušpajz, kostelski želodec, žuca, kromprlnaringelšil, bezgove jedi,
- identifikacija značilnih jedi za Osilnico,
- izbor značilnih pijač, prigrizkov in sladic, vključujoč kostelsko rakijo, domač jabolčni sok, bezgove pijače,
- izbor gozdnega zajtrka (npr. polnozrnat (ovseni, rženi ...) kruh, domače maslo, kočevski med, divjačinska klobasa, ovčji in kozji sir, domač jabolčni sok, jabolčni krhlji, orehi, potica, medenjaki),
- pridobivanje ponudnikov,
- vključevanje značilnih jedi na jedilnike gostinskih obratov,
- promocija tradicionalne kulinarike in usposabljanje v pripravi teh jedi,
- promocija zaščitene blagovne znamke (kočevski med, kostelska rakija),
- oblikovanje nove blagovne znamke kočevska divjačina,
- spodbujanje ponudnikov blagovnih znamk k skupnemu nastopu,
- izobraževanje in osveščanje ponudnikov,
- oblikovanje promocijskih materialov,
- oblikovanje spletnih strani na kocevsko.com.

UKREP 3: Kulinarična doživetja v naravi – gozdni pikniki in piknik košare in

UKREP 5: tipski piknik prostor za destinacijo sta namenjena oživljanju tradicije piknikov v naravi na Kočevskem. Od maja do novembra so se včasih ljudje zbirali pri brunaricah v gozdu ali ob Kolpi in prirejali piknike. Pri tem so pekli odojka, krompir, koruzo, se družili in se športno udeleževali.

Za pospeševanje prodaje pridelkov kočevskih kmetij bi bilo smiselno oblikovati tudi vsebino za gozdno piknik košaro z delno vsebino gozdnega zajtrka, ki bi jo ponudniki lahko kupili pri gostincih in/ali KCK, TIC. Treba je poudariti, da je smiselno, da se za piknik prostore naredi tipska arhitekturna rešitev, ki bo prepoznavna za turiste in predvsem poenotena po celotni destinaciji in bo skladna s krovno zgodbo destinacije.

Predvidene so naslednje aktivnosti:

- oblikovanje skupne blagovne znamke Gozdni piknik,
- izbor značilnih jedi, pijač, prigrizkov in sladic za piknik,
- izbor lokacij za piknik,
- izbor tipične arhitekture in opreme piknik prostorov,
- izbor košar,
- izbor Gozdne piknik košare (del gozdnega zajtrka: polnozrnat (ovseni, rženi,...) kruh, domače maslo, kočevski med, divjačinska klobasa, ovčji in kozji sir, domač jabolčni sok, jabolčni krhlji, orehi, potica, medenjaki),
- pridobivanje ponudnikov,
- izobraževanje in osveščanje ponudnikov,
- oblikovanje promocijskih materialov,
- oblikovanje spletnih podstrani.

UKREP 4: Forest fest - gozdni kulinarčni festival dogodek z divjačino, gobami in gozdnimi sadeži je namenjen oblikovanju takšnega festivala, ki bi promoviral darove gozda, eko pridelavo, bivanje in aktivnosti v naravi. Predvidene so naslednje aktivnosti:

- oblikovanje koncepta festivala,
- organizacija prireditve.

UKREP 7: ocenjevanje suhomesnatih izdelkov. V organizaciji Zavoda za kulturo in turizem Kostel in pod pokroviteljstvom Občine Kostel se že 12 let izvaja ocenjevanje suhomesnatih izdelkov - Kostevsko šišilo. Prireditve, v okviru katere poteka ocenjevanje in pokušina salam, klobas in slanine, ki jih amaterski izdelovalci sušenih mesnih izdelkov za lastne potrebe pridelujejo, sušijo in zorijo na tradicionalen način na območju t. i. Sveta Kolpe. Ocenjujejo se suhe salame iz svinjskega mesa, suhe salame iz divjačinskega in drugih vrst rdečega mesa, sušena slanina (mastna in nemastna) ter suhe klobase iz poljubnih vrst rdečega mesa. Ukrep je namenjen ohranjanju in razvoju te prireditve. Predvidene so naslednje aktivnosti:

- nadaljnji razvoj koncepta prireditve,
- organizacija prireditve,
- izvedba prireditve.

UKREP 8: ureditev prodaje izdelkov izdelovalcev, ki ne morejo direktno prodajati. Ukrep se povezuje tudi z UKREPOM 7, saj so deležniki v občini Kostel zaznali, da je potrebno urediti prodajo izdelkov izdelovalcev, ki ne morejo direktno prodajati. Cilj lokalne skupnosti je, da se ohrani tradicija in da obiskovalci lahko okusijo lokalne izdelke. Deležniki so navedli preveč administrativnih ovir, ki onemogočajo doseganje teh dveh ciljev. Pri tem je smiselno povezovanje z Zadrugo Zakladi Kočevske in ureditev prodaje.

Predvidene so naslednje aktivnosti:

- identifikacija administrativnih ovir (HACCP),
- odprava administrativnih ovir,
- oblikovanje ponudbe,
- prodaja izdelkov.

UKREP 9: Tržnica Kostel. V Kostelu se ustanovi zadruga, ki bo povezovala lokalne pridelovalce zelenjave in hrane, s katero se bodo oskrbovali turistični ponudniki, obiskovalci pa bodo lahko na tržnici tudi kupili izdelke.

6. OPERATIVNI CILJ 3 – IZBOLJŠANJE PONUDBE ATRAKCIJ

Glavne atrakcije Kočevske so pragozdovi, gozdovi, Kolpa in vode. Tem atrakcijam je smiselno priključiti druge oziroma obstoječe primerno urediti za obisk, za celovito doživetje neokrnjenega gozda in narave. Za doseg cilja ponudbe celovitega doživetja narave za turista, predlagam naslednje ukrepe:

- **UKREP 1: Ureditev infrastrukture za obisk gozdov in gozdnih rezervatov, med njimi Pragozda Krokar, uvrščenega na seznam naravne dediščine UNESCO**
- **UKREP 2: Kopališče z naravnim bazenom Kočevska Reka**
- **UKREP 3: Kopališče z naravnim bazenom Kočevje**
- **UKREP 4: Športno-rekreacijski center Kočevskega jezera**
- **UKREP 5: Navtično-potapljaški center**
- **UKREP 6: MTB trail center Kočevsko**
- **UKREP 7: Vzletišče Novi Lazi**
- **UKREP 8: Grad Kostel**
- **UKREP 9: Kopališče z naravnim bazenom Naravni park Kostel**
- **UKREP 10: Ureditev kopališč ob Kolpi**
- **UKREP 11: Gozdni rezervat Krajc - Bukovje**
- **UKREP 12: Aktivnosti s parkom Natura 2000**
- **UKREP 13: Nakup e-koles in navadnih koles**
- **UKREP 14: Park energijskih točk**
- **UKREP 15: Ureditev ogleda potokov in slapov**
- **UKREP 16: Ureditev poti Petra Klepca**

UKREP 1: Ureditev infrastrukture za obisk gozdov in gozdnih rezervatov, med njimi Pragozda Krokar, uvrščenega na seznam naravne dediščine UNESCO. Ukrep je namenjen oblikovanju vstopnih točk do gozdov posebnega pomena, še posebej vstopne točke ob Pragozdu Krokar, ker z uvrstitvijo na UNESCO-v seznam naravne dediščine predstavlja eno največjih atrakcij v Sloveniji in seveda tudi na Kočevskem. Če je mogoče, je treba vse glavne atrakcije v gozdovih opremiti z infrastrukturo za turiste in obiskovalce. Kar obsega interpretacijska središča

(različnih form, od informativnih tabel naprej), sanitarne prostore, parkirišča do potencialnih gostinskih lokalov/ponudbe. Bistveno je razumevanje, da če ostaja naravna atrakcija, se bo obisk dogajal. Če za ta obisk ne bo infrastrukture, se bo narava uničevala še bolj ter ne bo sredstev za vzdrževanje. Predvidene aktivnosti so:

- oblikovanje koncepta celovite ureditve naravnih atrakcij,
- oblikovanje skupnih minimalnih standardov ponudbe,
- izvedba ureditve,
- izdelava skupne ponudbe,
- izdelava promocijskih materialov,
- umestitev na spletno stran kocevsko.com,
- označitev vstopnih mest na Mestni vrh in Fridrihštajn in ureditev ustreznih parkirišč ob njih,
- pregledna označitev dostopa do že obstoječih kolesarskih poti ter ključnih mest ob drugih naravnih in kulturnih spomenikih,
- vzpostavitev turističnega informacijskega centra v hostlu Bearlog in dislokacij v Predgradu, Kočevski Reki in Mozlju.

UKREP 2, 3 in 6 so namenjeni **ureditvi kopališč z naravnimi bazeni Kočevje, Kočevska Reka in Naravni park Kostel (Fara)**. Izhajamo iz dejstva, da vse destinacije v poletnih mesecih turistom omogočajo kopanje. Kočevsko jezero je sicer čisto, a ni skladno s znamčenjem in trženjem Kočevske kot destinacije neokrnjenega gozda in narave. Kolpa je primerna, a vemo, da je povprečna temperatura vode v poletnih mesecih prenizka za ugodno kopanje. Kopališča so zelo dobičkonosne poslovne enote, zato je na tak način smiselno urediti dodatno ponudbo za vse kategorije, zajete v turistični promet – turiste, dnevne obiskovalce kot tudi tranzitne turiste. Pri tem je potrebno upoštevati najvišjo možno stopnjo umeščenosti v naravno okolje. Ta ukrep se povezuje z ukrepom Gozdni glamping resort, saj bi bilo smiselno takšna kopališča urediti v teh centrih.

Predvidene aktivnosti so:

- oblikovanje koncepta kopališča z naravnim bazenom,
- oblikovanje skupnih minimalnih standardov ponudbe,
- izvedba/gradnja kopališča,
- izdelava promocijskih materialov,
- umestitev na spletno stran kocevsko.com.

Slika 12. Primer naravnega bazena in lepo v naravo umeščenega kopališča.

UKREP 4: Športno rekreacijski center Kočevsko jezero. Ukrep je namenjen oblikovanju celovitega koncepta športno rekreacijskega centra Kočevsko jezero. Jezero ima lepo podobo, ki jo je treba bolje urediti za obiskovalce. Med konceptualne ideje uvrščamo sprehajalno pot okoli jezera (Lungo Lago), igrišča za otroke in športna igrišča, kopalne ploščadi, prireditveni prostori, jadralsko potapljaški center, šotorišča ob jezeru ... Vso ponudbo je treba smiselno povezati v celoto (kamp, motel, brunarica ...).

Predvidene aktivnosti so:

- oblikovanje koncepta,
- izvedba ureditve,
- izgradnja jadrarno-potapljaškega centra ob jezeru,
- zgradnja razglednega stolpa za opazovanje ptic,
- ureditev in označitev krožne pešpoti okoli jezera,
- ureditev kopališča: urejena glavna plaža na jezeru,
- postavitve lesenih bivakov za ribiče, le na dogovorjenih lokacijah ob jezeru,
- izdelava promocijskih materialov,
- umestitev na spletno stran kocevsko.com.

UKREP 5: Navtično-potapljaški center. Ureditev objekta in pomola za potrebe izobraževanja in izvajanja aktivnosti s področja potapljanja ter jadralskih spretnosti.

Slika 13. Izris navtično-potapljaškega centra

UKREP 6: MTB trail center Kočevsko. Celotna ureditev območja s pripadajočo infrastrukturo, od parkirišča, PZA-postajališča, morebitnega kampa, gostinske ponudbe, sanitarnega objekta ter primerne servisno-prodajnega prostora.

UKREP 7: Vzletišče Novi Lazi

Navezati sodelovanje z Letalskim klubom Kočevje in obiskovalcem destinacije Kočevsko ponuditi možnost panoramskih/informativnih poletov nad Kočevskim. Lastnikom manjših rekreativnih oziroma športnih letal pa ponuditi možnost pristanka in vzleta na Vzletišču v Novih Lazih.

UKREP 8: Grad Kostel – upravljanje in nadaljnji razvoj ponudbe na Gradu Kostel. Kot smo že navedli, predstavlja Grad Kostel s pripadajočim trgom drugi največji grajski kompleks v Sloveniji. Trenutno si v njem lahko ogledate razstavo, uživate v čudovitih razgledih po pokrajini doline Kolpe in ob spremstvu vodnika doživite utrip iz srednjeveških dni. Grad je krasna kulisa za različne kulturne, glasbene ali poslovne ter kulinarčne dogodke. Ukrep je namenjen nadaljnjemu razvoju ponudbe gradu. Predvidene so naslednje aktivnosti:

- oblikovanje nadaljnega koncepta in vsebine gradu,
- oblikovanje proizvodov,
- izvedba prireditev, dogodkov in aktivnosti,
- umestitev na spletno stran kocevsko.com.

UKREP 10: Ureditev kopališč in vstopno-izstopnih točk ob Kolpi. Ukrep je namenjen ureditvi kopališč in vstopno-izstopnih točk ob Kolpi. Dejstvo je, da se obiskovalci na Kolpi kopajo predvsem na neurejenih kopališčih, kar povzroča številne probleme, od neprimerne parkiranja do pomanjkanja sanitarnih prostorov. Z namenom ohranjanja narave in vzpostavitve kakovostne ponudbe je treba te

najbolj obiskane lokacije primerno urediti, upravljati in jih opremiti s plažnimi rekviziti, sanitarnimi prostori, parkirišči in gostinsko ponudbo. Predvidene aktivnosti so:

- oblikovanje občinskih odlokov za urejanje kopališč na Kolpi,
- odstranitev tehničnih ovir ob reki Kolpi,
- oblikovanje koncepta kopališč,
- identifikacija lokacij,
- oblikovanje skupnih minimalnih standardov ponudbe,
- izvedba/gradnja kopališča,
- oblikovanje in izvedba gostinske ponudbe na kopališčih,
- izdelava promocijskih materialov,
- umestitev na spletno stran kočevsko.com.

UKREP 11: Gozdni rezervat Krajc – Bukovje. Varuje na Kočevskem redke jelove gozdove na silikatnih kameninah na strmejšem, jarkastem pobočju blizu gradu Kostel. Eno najnižjih ležečih rastišč jelke pri nas nam razkriva Pot Mikulovega vraga. Predvidene so naslednje aktivnosti:

- oblikovanje poti,
- trženje poti,
- vzdrževanje poti.

UKREP 12: Aktivnosti s parkom Natura 2000.

Ukrep je namenjen varstvu narave, prilagojeni uporabi naravnih dobrin (gozdarstvo, lovstvo ribištvo).

Skrb za naravo je bistvenega pomena, zato je nujna usmerjenost k trajnostni rabi ter trajnostnemu turizmu.

Predvidene aktivnosti so:

- oblikovanje koncepta celovite ureditve naravnih atrakcij,
- oblikovanje skupnih minimalnih standardov ponudbe,
- izdelava skupne ponudbe, enotne označbe znamenitosti in poti
- izdelava promocijskih materialov,
- označitev vstopnih mest na Kuželjsko steno in razgledno točko nad Krkovim – Tisa in oddajnik, Mošenik, urediti učno pot Slap Nežica in ureditev ustreznih parkirišč ob njih,
- pregledna označitev dostopa do že obstoječih peš in kolesarskih poti ter ključnih mest ob drugih naravnih in kulturnih spomenikih.

UKREP 13: Nakup e-koles in navadnih koles. Ukrep je namenjen nakupu e-koles in navadnih koles. Veliko turistov ne pripelje opreme s seboj na počitnikovanje, ali pa ponudbo spozna šele v destinaciji sami. Ker je Kočevsko zelo prostrana in hribovita destinacija, je smiselno nakupiti kolesa in e-kolesa za ogleda in rekreacijo po številnih čudovitih gozdnih kolesarskih poteh.

Predvidene so naslednje aktivnosti:

- nakup koles,
- hramba koles.

UKREP 14: Park energijskih točk. Marko Pogačnik je široko znan slovenski javnosti poleg drugega tudi po litopunkturi, s katero na 'akupunkturnih' točkah pokrajine zdravi Zemljo. Pogačnik je razvil različne pristope pri sodelovanju z zavestjo Zemlje in s svetovi narave, bodisi v primeru akupunkture Zemlje bodisi pri geomantičnih interpretacijah posameznih krajev in pokrajin. Kočevsko in Kolpsko dolino uvršča med svete kraje Slovenije s posebnim energijskim pomenom. Njegovo društvo VITAAA je tudi oblikovalo projekt ob sodelovanju osmih občin na slovenski in hrvaški strani državne meje in EU (INTERREG program) razvoja takšne oblike turizma, kjer se bodo turisti lahko napajali z naravnimi danosti in krepili življenjske moči preko energijskih centrov, ki jih je na tem območju v izobilju. En od rezultatov tega projekta je tudi park energijskih točk ob gradu Kostel.

Predvidene so naslednje aktivnosti:

- trženje parka,
- umestitev na spletno stran kocevsko.com.

UKREP 15: Ureditev ogleda potokov in slapov

Kostelu radi pravimo dežela vode, ta sloves si je pridobil po številnih potokih ter reki Kolpi, ki se vijejo po gozdnati deželi. Narava je izoblikovala številne večje in manjše slapove, ki so prave naravne lepote.

Predvidene so naslednje aktivnosti:

- identifikacija lokacij,
- oblikovanje skupnih minimalnih standardov ponudbe,
- enotne označbe potokov, slapov in poti do njih
- izdelava promocijskih materialov,
- označiti vstopna mesta in urediti ustrezna parkirišča ob njih.

UKREP 16: Ureditev poti Petra Klepca. V občini Osilnica obstaja velika zainteresiranost za opredmetenje zgodbe o Petru Klepcu. Želijo urediti pot o Petru Klepcu, ki bi obiskovalce seznanjala z zgodovino ter naravno in kulturno dediščino te občine.

Predvidene so naslednje aktivnosti:

- oblikovanje poti,
- trženje poti,
- vzdrževanje poti.

7. OPERATIVNI CILJ 4 – IZBOLJŠANJE PONUDBE AKTIVNOSTI

Kočevsko je namenjeno doživetjem neokrnjenega gozda in narave. Doživetja Kočevske smo razdelili v štiri skupine:

- doživetja pragozda,
- doživetja gozda,
- doživetja Kolpe,
- doživetja kočevskih voda.

Za vsako doživetje je smiselno oblikovati nabor aktivnosti in njim pripadajoče turistične proizvode, ki jih turisti lahko doživijo na Kočevskem.

Pri doživetjih pragozda gre za manj številčne in manj invazivne obiske narave, kjer se lahko izvajajo aktivnosti kot so: sprehodi, učne poti, opazovanje narave in živali ter podobno.

Pri doživetjih gozda, gre za bolj številčne, a še vedno trajnostne obiske narave, kjer je možno večje število aktivnosti, kot so: pohodništvo, kolesarjenje, gozdni wellness, preživetje v naravi, družinska spoznavanja gozda, učne poti, timbilding, pikniki, lov, fotolov in obiski zgodovinskih območij.

Pri doživetjih Kolpe so aktivnosti povezane z različnimi vodnimi športi, kot so kopanje, rafting, kajak, kanu, ribolov ... Zaradi obstoječe infrastrukture so za to okolje primerne tudi aktivnosti, kot so kolesarjenje, pohodništvo, jahanje in pikniki.

Doživetje voda se nanaša na izvedbo aktivnosti v Gozdnih glamping resortih ter na Kočevskem in Kočevskoreškem jezeru. Te aktivnosti so: kopanje, wellness, jadranje, sprehodi in ribolov.

Za dosego cilja ponudbe celovitega doživetja narave za turista predlagam naslednje ukrepe, ki si naj sledijo v tem zaporedju:

- **UKREP 1: oblikovanje novih in razvoj obstoječih turističnih proizvodov,**
- **UKREP 2: oblikovanje prireditev in dogodkov,**
- **UKREP 3: oblikovanje preostale ponudbe,**
- **UKREP 4: zgodbe Kočevske.**

UKREP 1: oblikovanje novih in razvoj obstoječih turističnih proizvodov. Ukrepi so namenjeni oblikovanju novih in razvoju obstoječih turističnih proizvodov, vezanih na gozd in na Kolpo. Ti proizvodi so:

- Športni programi: pohodništvo, kolesarjenje, gorsko kolesarjenje, MTB center, jahanje, kajak, kanu, rafting, priprave športnikov, tek na smučeh,
- Programi v naravi: opazovanje medveda, volka, orla, drugih živali; nabiranje gozdnih sadežev, preživetje v naravi, gozdni selfness, gozdno kopanje,

- Dediščinski programi: Bunker Škrilj, Grad Kostel, Šeškov dom, dediščina kočevskih Nemcev, dediščina NOB, arhitekturna dediščina, sakralna dediščina, staro mestno jedro Kočevja, dežela Petra Klepca, grad Fridrihtaj,
- Drugi programi: timbiling ...

Končno obliko in vsebino bodo ti proizvodi dobili v strategiji trženja oziroma v letnih načrtih dela. Predvidene aktivnosti so:

- oblikovanje in nadaljnji razvoj konceptov turističnih proizvodov (športni, dediščinski ...),
- nadaljnji razvoj obstoječih pohodniških in kolesarskih poti ter pripadajočih proizvodov,
- umestitev ponudbe dediščinskih atrakcij v turistične proizvode (zapuščene vasi Kočevarjev, Zbor odposlancev in Šeškov dom, Baza 20, poveljna grobišča, rovi v Škrilju ...),
- umestitev kraških jam v turistične proizvode,
- vključevanje objektov v tematske poti (npr. krošnjaška pot, medena pot),
- vključevanje aktivnosti, oživitve objektov z razstavami, prireditvami kmečkih običajev,
- ponudba timbilingov in poslovnih srečanj,
- oblikovanje in izvedba turističnih proizvodov in storitev,
- izdelava promocijskih materialov,
- umestitev na spletno stran kocevsko.com,
- umestitev na spletno strani www.slovenia.info.

UKREP 2: oblikovanje prireditev in dogodkov. Ukrep je namenjen oblikovanju in izvedbi prireditev in dogodkov, vezanih za gozd in Kolpo. Te prireditve so:

- Po medvedovih stopinjah
- Castle Kolpa Music festival
- Petruvo
- Tamburanje
- MTB dogodki
- Navkreber na Strmo Reber
- Od zmaja do medveda

Končno obliko in vsebino bodo te prireditve dobile v strategiji trženja oziroma v letnih načrtih dela. Prireditve in dogodki so namenjeni vsem vrstam turistov. Smiselno naprej razvijati tudi obstoječe prireditve, kot so Veseli december v pravljичnem gozdu ter Festival lesa. Destinacija Kočevsko bo spodbujala tudi oblikovanje novih turističnih prireditev. Predvidene aktivnosti so:

- oblikovanje konceptov,
- oblikovanje in izvedba turističnih prireditev in dogodkov,
- organizacija večjih športnih prireditev,

- izdelava promocijskih materialov,
- umestitev na spletno stran kočevsko.com,
- nadaljnji razvoj obstoječih prireditev.

UKREP 3: oblikovanje preostale ponudbe. Ukrep je namenjen oblikovanju in izvedbi ostale ponudbe, po kateri običajni turisti povprašujejo. Predvidene aktivnosti so:

- oblikovanje ponudbe muzejev in razstavnih prostorov po meri turistov,
- ureditev vstopnih točk,
- ureditev in vzdrževanje tematskih poti,
- ureditev toaletnih prostorov in postajališč/parkirišč pri glavnih atrakcijah in na glavnih prometnih poteh,
- ureditev igrišč in igral za otroke,
- ureditev izposoje in/ali nakupa oprema za športne aktivnosti,
- ponudba turističnih in drugih vodnikov,
- oblikovanje ponudbe zdravstvena oskrba za obiskovalce,
- register ponudnikov servisa opreme in
- oblikovanje registra trgovin, ki ponujajo turistom potrebne proizvode.

UKREP 4: zgodbe Kočevske. STO je leta 2013 izdelal priročnik o zgodbarjenju, kjer so poskušali identificirati glavne zgodbe slovenskih turističnih destinacij. Zapisali so, da je vloga zgodb in zgodbarjenja (storytellinga) v turizmu večja kot v drugih področjih življenja in v drugih gospodarskih panogah. To je vezano na dejstvo, da se v turizmu prodaja predstave o doživetjih, ki bi jih naj doživeli – in zgodbe nam lahko pomagajo pretvoriti ta doživetja v bolj oprijemljive podobe ter hkrati vzpostaviti učinkovitejše čustvene povezave. V turizmu je zato postalo oblikovanje in pripovedovanje zgodb učinkovito orodje razvoja in trženja turističnih destinacij, znamenitosti in ponudnikov. V omenjenem priročniku niso identificirane in opisane zgodbe Kočevske. Kot druge zgodbe, ki obstajajo na Kočevskem, pa so navedli: Vurmoharji v Kostelu, kočevski pragozd, medved, suha roba. Ta ukrep je namenjen oblikovanju zgodb Kočevske od Veronike Deseniške do Mikulovega vraga, Petra Klepca in drugih zgodb. **Krovna zgodba destinacije je gozd in najprej je v zavest Slovencev in tujcev treba usidrati dejstvo, da je kočevski gozd zadnja oaza pravega, prvinskega gozda v Evropi. Najlepši gozd Evrope.** Smiselno je razviti tudi zgodbe, ki so povezane s krovno zgodbo Slovenije – I feel Slovenia - Čutim Slovenijo, čutim ljubezen. Spodbujati je treba čudovite romantične zgodbe, kot je zgodba Veronike Deseniške in Fridriha Celjskega, predvsem pa zgodbe ljubezni do gozda, kjer posameznik lahko umiri svoje misli, se ponovno poveže s svojim bistvom in tako postavi temelje osnovne ljubezenske zgodbe – ljubezni do samega sebe.

Predvidene aktivnosti:

- oblikovanje zgodb,
- trženje zgodb.

8. OPERATIVNI CILJ 5 – PODPORNE AKTIVNOSTI

Turizem je storitvena gospodarska dejavnost, katere specifika je, da trži javno dobro (tj. gore, plaže, morje, kulturo, zgodovino itd.), da vpliva na bivanjske razmere na destinaciji, da ustvarja priložnosti za krepitev gospodarstva in da izboljšuje kakovost pritočasnega življenja na destinaciji. Zaradi omenjenih značilnosti je turizem gospodarska in družbena dejavnost izrazito partnerskega značaja. Zato je za uspešno implementacijo zgoraj navedenih štirih operativnih ciljev treba izvesti še dopolnilne, podporne ukrepe in aktivnosti, ki zajemajo različne deležnike, in predvsem njihovo partnersko sodelovanje. Ti ukrepi so:

- **UKREP 1: Krepitev krovne blagovne znamke Kočevsko,**
- **UKREP 2: Krepitev dela z občinama Kostel in Osilnica za skupno blagovno znamko,**
- **UKREP 3: Oblikovanje strategije in operativnega načrta trženja,**
- **UKREP 4: Oblikovanje programa osveščanja in usposabljanja,**
- **UKREP 5: Zelena shema slovenskega turizma - Kočevsko**
- **UKREP 6: Ureditev infrastrukture.**

UKREP 1: Krepitev krovne blagovne znamke Kočevsko Ukrepi je namenjen nadaljnji krepitvi krovne blagovne znamke Kočevsko – skrivnostni gozd Slovenije. Izbira oblike Kočevsko namesto Kočevska je pogojena s slovnično bolj pravilno obliko, saj je želja zastopati območje Kočevskega, Kostela in Osilnice (destinacijo) – torej Kočevsko – in ne zgolj dežele.

Krovna zgodba podobe destinacijske znamke so gozdovi, ker je **Kočevsko območje, kjer se nahaja 'edini pravi gozd' v Sloveniji**. Zato z vso legitimnostjo prevzamemo gozd kot sidrišče svoje identitete. Pozicija '**Kočevsko, skrivnostni gozd Slovenije**' vzpostavi ključno referenčno točko, okoli katere se je že v zgodovini oblikovala identiteta našega območja in okoli katere bomo snovali identiteto destinacijske blagovne znamke tudi v prihodnje.

Destinacija Kočevsko bo pod svojim okriljem združevala in pomagala razvijati turistično in kulturno ponudbo celotnega območja. Namen vzpostavitve močne blagovne znamke je, da z domišljeno in konsistentno pojavnostjo med vsemi ključnimi deležniki zgradimo samosvojo identiteto in pri vseh ključnih deležnikih postane prepoznana kot simbol kakovosti.

Pozicijski slogan in izpeljave blagovne znamke

Temeljno pozicijo znamke opredeljuje gozdnata pokrajina, ki vabi k raziskovanju, odkrivanju posebnosti na tem območju Slovenije.

- **Skrivnostni** / Čeprav ne nagovarja neposredno k dejanju (npr. obiščite, odkrijte, doživite ...), s trditvijo, da gre za skrivnostni, in ne navadni gozd, vsebuje dovolj aktivacijske moči.

- **Gozd** / Sidrišče identitete in ključna referenčna točka, okoli katere se je že v zgodovini oblikovala identiteta tega območja. Simbolizira povezanost z naravo in blagovno znamko poveže z zdravim in aktivnim življenjem.
- **Slovenija** / Določa lokacijo destinacije predvsem pri nagovarjanju tujih obiskovalcev in sočasno tudi izkorišča vse investicije, ki se namenjujejo in bodo namenjene v promocijo Slovenije v tujini. Med domačimi deležniki pa dodatno utrjuje identiteto, da gre za 'tisti, eden in edinstveni gozd' v državi.

Pozicijski slogan skupaj z blagovno znamko tako tvorita: **LOGOTIP KOČEVSKO, skrivnostni gozd Slovenije** oziroma **KOČEVSKO, The Secret Forest of Slovenia**.

V osnovni obliki se v prvi črki O pojavlja simbol gozda, ki poveže znak s pozicijskim sloganom. Osnovna barva je zelena, ki podari povezanost z naravo in naravnim. Temeljna blagovna znamka deluje v dveh pojavnih oblikah:

- v dinamični obliki **kot blagovna znamka destinacije** omogoča tematsko prilagajanje namenu komuniciranja ali
- v poenostavljeni, striktno tipografski obliki pa lahko nastopa tudi **kot korporativna znamka** Javnega zavoda za turizem in kulturo Kočevje.

Blagovna znamka je zasnovana tako, da se lahko tako barvno kot pojavno prilagaja kontekstu, v katerem nastopa. Takšen pristop omogoča, da se blagovna znamka pojavlja tako kot krovni element ali v poljubnem razmerju do drugih blagovnih znamk (npr. pri povezovanju z drugimi znamkami, grbom občine ali v odnosu do znamke I Feel Slovenia). Predvidene aktivnosti so:

- oblikovanje in postavitve vstopnih tabel destinacije Kočevsko,
- oblikovanje in postavitve informativnih in usmerjevalnih tabel do turističnih atrakcij, ki morajo biti poenotene za celotno destinacijo,
- nadaljnje pozicioniranje blagovne znamke doma in v tujini,
- promptno posodabljanje in dopolnjevanje spletne strani Zavoda za turizem in kulturo kot osrednje točke za promocijo turizma v destinaciji Kočevsko; zagotoviti ažurno administracijo spletne strani v več jezikih,
- posodobitev spletne strani občin Kočevje, Kostel in Osilnica v skladu s krovno blagovno znamko Kočevske in vzpostavitev pregledne napotitve turistov na spletno stran kocevsko.com,
- trženje in promoviranje destinacije prek družbenih medijev (Facebook, YouTube, TripAdvisorju in podobnih), in sicer vse leto,

- optimizacija spletne strani (SEO) kocevsko.com na spletnih iskalnikih,
- razvijanje načrtnega razvoja mobilnih aplikacij s turistično ponudbo destinacije v različnih jezikih.

UKREP 2: Krepitev dela z občinama Kostel in Osilnica za skupno blagovno znamko. Ukrep je namenjen krepitvi dela z občinama Kostel in Osilnica za skupno blagovno znamko. Blagovno znamko Kočevsko tvorijo občine Kočevje, Kostel in Osilnica. V tem ukrepu je treba opredeliti načine sodelovanja za nadaljnji uspešen razvoj in trženje destinacije. Bistveno je, da se tudi občini Kostel in Osilnica zavežeta implementaciji glavnega koncepta destinacije - 5* doživetja gozda. Predvidene aktivnosti so:

- dogovor o sodelovanju,
- oblikovanje skupnih aktivnosti,
- oblikovanje in trženje skupnih turističnih proizvodov (npr. pohodne, kolesarske poti in jahalne poti),
- oblikovanje, razvoj in trženje skupnih prireditev.

UKREP 3: Oblikovanje strategije in operativnega načrta trženja. Ukrep je namenjen oblikovanju strategije in operativnega načrta trženja destinacije Kočevsko za naslednjih pet let. Trženjska strategija mora biti izdelana v takem obsegu in globini, da bo vsebovala izvedbeni trženjski načrt Kočevsko. Strategija trženja Kočevske bo vsebovala vsaj naslednje elemente:

- opredelitev trenutnega trženjskega stanja,
- opredelitev trženjskih ciljev,
- opredelitev tržnih segmentov,
- opredelitev tržne pozicije,
- opredelitev strategije spleta marketinških aktivnosti,
- opredelitev strategije upravljanja in komuniciranja blagovne znamke Kočevske kot turistične destinacije,
- opredelitev programa delovanja s proračunom,
- izvedbeni načrt trženja za 5 let,
- izvedbeni načrt digitalnega trženja za 5 let,
- opredelitev nadzora izvajanja in
- opredelitev partnerskega modela trženja,
- ohranjanje blagovnih znamke (popotniško združenje, Slovenia green ...).

Strategija trženja bo konceptualno izhajala iz sistema najbolj privlačnih in konkurenčnih turističnih proizvodov Kočevske - doživetja gozda in voda. Usmerjena bo na dodajanje tržne vrednosti turističnim proizvodom in doživetjem turistov na Kočevskem z namenom pozicioniranja Kočevske kot turistične destinacije in s tem privabljanja novih ciljnih skupin turistov. Na področju priprave trženjske strategije bomo temeljili na principih inovativnosti, trajnostnega razvoja in na sinergijah

partnerskega povezovanja. Aktivnosti tega ukrepa so namenjene oblikovanju in izvedbi razpisa za strategijo in izvedbeni načrt.

UKREP 4: Oblikovanje programa ozaveščanja in usposabljanja. Ukrepi so namenjeni oblikovanju in izvedbi programa ozaveščanja in usposabljanja deležnikov (ponudnikov, prebivalstva, odločevalcev ...). Turizem je na Kočevskem zelo slabo razvit. Ta program bo vseboval aktivnosti, vezane na ozaveščanje prebivalstva o potencialih turizma kot tudi pomoči obstoječim ponudnikom za razvoj turističnih proizvodov, ki so v skladu s krovno blagovno znamko. Predvidene aktivnosti so:

- razvoj programa,
- delavnice za osveščanje o potencialih turizma,
- medijske objave o potencialih turizma,
- delavnice za usposabljanje turističnih delavcev (vodnikov in drugih izvajalcev storitev),
- svetovalne delavnice in posveti za obstoječe ponudnike za razvoj turističnih proizvodov,
- podpora delovanju turističnih ponudnikov in nudenje strokovne pomoči,
- povezovanje deležnikov za skupni nastop na trgu,
- vključevanje lokalnih ponudnikov v ponudbo,
- vključevanje lokalnega prebivalstva v turistično ponudbo.

UKREP 5: Zelena shema slovenskega turizma – Kočevsko. Ukrepi so namenjeni implementaciji in nadaljnji vključenosti v Zeleno shemo slovenskega turizma (ZSST) destinacije Kočevsko. Glede na usmeritev k naravnemu turizmu je zeleno certificiranje ponudnikov in agencij na Kočevskem nujni predpogoj za uspešno trženje. Končni cilj tega ukrepa je pridobitev in ohranjanje zlatega znaka Slovenia Green Destination.

ZSST je strukturiran nacionalni program za razvoj trajnostnega turizma na več ravneh, ki spodbuja trajnostno delovanje, združuje trajnostna prizadevanja in promovira zelene zgodbe. Slovenia green je njen certifikacijski program in znak/znamka kakovosti za destinacije in ponudnike. Temeljna zaveza destinacij in ponudnikov je, da delujejo po trajnostnih načelih in da si nenehno prizadevajo za izboljšave. Glavne značilnosti ZSST so, da gre za celosten sistem, ki temelji na globalnih kriterijih, da je ZSST globalno priznana in omogoča mednarodno primerjavo, da je naravnana razvojno in procesno, da je osnova za zeleno promocijo ter da je shema kompleksna, a preprosta. ZSST pokriva dve temeljni ravni: raven destinacij in raven ponudnikov. Ko destinacija pristopi k shemi, sledi 11 korakom implementacije:

1. imenovanje Zelenega koordinatorja,
2. oblikovanje Zelene ekipe,
3. ozaveščanje,
4. podpis Zelene politike,
5. anketiranje,

6. zbiranje in vnašanje podatkov,
7. oddaja poročila in zahtevka za presojo,
8. priprava akcijskega načrta ukrepov,
9. opredelitev lokalnega značaja in zelenega USP,
10. oddaja poročila in zahtevka za terenski obisk,
11. uresničevanje ukrepov in ponovna presoja.

Kočevsko je konec 2016 pristopilo k Zeleni shemi slovenskega turizma in pridobilo bronasti znak. Dodatne predvidene aktivnosti so:

- dokončanje 11 korakov presoje,
- delovanje skladno z ZSST,
- pridobivanje ponudnikov nastanitev in drugih storitev,
- pridobivanje in ohranjanje višjih priznanj (srebrno in zlato).

UKREP 6: Ureditev infrastrukture. Ukrep je namenjen izboljšanju splošne in turistične infrastrukture v občini. V ukrepu so navedene aktivnosti iz strategije turizma in leta 2015 verzija 1. Veljajo za ne prioritete. Te aktivnosti so:

- vzpostaviti osnovno infrastrukturo za zagotavljanje ustreznega dostopa do posameznih turističnih točk,
- urediti nezakonito kampiranje v okolici Kočevskega jezera,
- urediti nezakonito kampiranje v okolici atrakcij (npr. MTB, Kočevski rog),
- dograditi kolesarske steze (pasove) v centru mesta ter na izhodnih poteh mesta do najbližjih vasi,
- urediti prometno obremenjenost na določenih odsekih cest, ureditev kolesarskih stez (pasov), odstavnih pasov, parkirnih prostorov in prostorov za kampiranje,
- izgraditi mrežo kolesarskih poti, ki bodo ustrezno opremljene,
- označiti dostop do mestne trim steze in gozdnih učnih poti,
- določiti upravljavca gozdnih učnih poti, roške pešpoti, spaha, medvedja pot, kozice, Krempa,
- določiti upravljavca že obstoječih učilnic v naravi, ki so rezultat projektov IPA Sožitje in zakladi Kočevske,
- urediti vstopne točke v deželo rjavega medveda,
- urediti vodenih in interpretiranih tematskih poti,
- urediti informacijske točke in jih opremiti, na katerih bodo turisti dostopali do potrebnih informacij,
- urediti nekatere dodatne športne površine,
- urediti in označiti stezo za gorsko kolesarjenje,
- zagotavljati tekoče urejanje in vzdrževanje prioriteten turističnih točk, ki morajo biti urejene na način, da turist dobi občutek kakovosti destinacije,
- oživiti tradicionalne obrti na Kočevskem, ki bodo turistom ponudile avtentično izkušnjo in pristno doživljanje kočevske stare obrti,

- oblikovati bazo ponudnikov storitev po dejavnostih,
- vzpostaviti javno-zasebna partnerstva za vlaganja.

9. NAČIN MERJENJA REZULTATOV IN INFORMACIJE, POTREBNE ZA DELOVANJE

Za uspešno implementacijo strategij je nujno vzpostaviti sistem merjenja doseganja zastavljenih strateških in operativnih ciljev. Pri tem je treba povedati, da smo si pri postavljanju ukrepov zastavili vse možne ukrepe in se nismo ukvarjali z dejstvom, da vsega morda ne bo mogoče doseči do leta 2025. Vsekakor pa ostaja dejstvo, da je usmeritev destinacije v vrhunska doživetja gozda edina prava in od nje ni smiselno odstopati, dokler ta naravna danost obstaja in dokler po njej obstaja povpraševanje.

Za uspešno operativno delo morajo vse občine v destinaciji Kočevsko spremljati naslednje kazalnike obsega turističnega prometa:

- število turistov (tuji in domači),
- število nočitev,
- število nastanitvenih obratov po vrstah,
- število ležišč in sob.

Za spremljanje uresničevanja strategije bi bilo smiselno postaviti odgovorne nosilce za izvajanje posameznih aktivnosti in na letni ravni beležiti, katere aktivnosti so se uresničile in katere ne. Prav tako bi bilo smiselno letno na skupni seji vseh občin v destinaciji razpravljati o doseženem in usmeritvah za naprej.

V spodnji tabeli je narejen okvirni terminski načrt izvajanja ukrepov, ki jih predlagamo za izboljšanje konkurenčnosti Kočevske kot turistične destinacije. Ukrepi si sledijo glede na finančne in druge zmožnosti destinacije. Najprej naj se uresničujejo ukrepi, ki bodo povečali turistične prihodke od dnevnih obiskovalcev in tranzitnih turistov. Po fazah se vzporedno gradijo centralni objekti turistične ponudbe Kočevske – Forest glamping resorti.

Tabela 10. Terminski načrt.

	20	21	22	23	24	25	NOSILCI	KOORDINATOR
OPERATIVNI CILJ 1 – IZBOLJŠANJE PONUDBE NASTANITEV								
UKREP 1: skupno trženje Gozdne koče							ZP	ZK
UKREP 2: oblikovanje nastanitvenih obratov s pomočjo umetnikov							OBČINE	ZK
UKREP 3: izgradnja eko kampa s počitniškimi hiškami ob kopališču z naravnim bazenom Kočevje – Gozdni (angl. Forest) glamping resort Kočevje (Dolga vas)							ZP	OBČINA KOČEVJE, ZK
UKREP 4: izgradnja eko kampa s počitniškimi hiškami ob kopališču z naravnim bazenom Kočevska Reka (Kočevskoreško jezero, Borovec, bližina pragozda Krokar)							ZP	OBČINA KOČEVJE, ZK
UKREP 5: upravljanje hostla Bearlog							ZK	
UKREP 6: upravljanje kampa na Kočevskem jezeru							ZK	

	20	21	22	23	24	25	NOSILCI	KOORDINATOR
UKREP 7: spodbujanje novih ponudnikov in novih oblik nastanitev (kampi, sobodajalci, t. i. razpršeni hotel ...)							OBČINE	ZK
UKREP 8: koča na Stružnici							OBČINA KOSTEL	
UKREP 9: priprava knjižice z investicijskimi priložnostmi za investitorje v nastanitve							OBČINE	OBČINE, ZK
UKREP 10: izgradnja eko kampa s počitniškimi hiškami Naravni park Kostel ob kopališču z naravnim bazenom							ZP	OBČINA KOSTEL, ZK, ZKTK
UKREP 11: hotel v Kočevju							ZP	OBČINA KOČEVJE, ZK
UKREP 12: obnova nepremičnin v Kočevju in okoli Kočevskega jezera, ki so primerna za nastanitve							ZP	OBČINA KOČEVJE, ZK
UKREP 13: servis za sobodajalce (skupno čiščenje, trženje in druge potrebne storitve)							OBČINE	ZKTK, ZK
UKREP 14: izgradnja eko kampa s počitniškimi hiškami - glamping resort Ribjek (Osilnica)							ZP	OBČINA OSILNICA, ZK
UKREP 15: izgradnja eko kampa s počitniškimi hiškami Grajska pristava Stelnik.							ZP	OBČINA KOSTEL, ZK
OPERATIVNI CILJ 2 – IZBOLJŠANJE PONUDBE PREHRAMBENEGA GOSTINSTVA								
UKREP 1: Okusi gozd za restavracije izbor tipičnih jedi, kočevski zajtrk							ZK	
UKREP 2: Okusi gozd za bare – kočevske žganice, medica, kočevski medenjaki, kočevske slaščice							ZK	
UKREP 3: kulinarčna doživetja v naravi – pikniki in piknik košare							ZK	
UKREP 4: Forest fest - gozdni kulinarčni festival dogodek z divjačino, gobami in gozdnimi sadeži							ZP	ZK
UKREP 5: tipski piknik prostor za destinacijo							ZK	
UKREP 6: razvoj in predvsem implementacija v ponudbo prehrabnih obratov značilnih jedi in pijač Kostela npr. kostelska rakija, čušpajz, kostelski želodec, žuca, kromprnar, ingelšil, bezgove jedi in pijače, jabolčni sok.							ZKTK	ZK
UKREP 7: ocenjevanje suhomesnatih izdelkov							ZKTK	ZK
UKREP 8: ureditev prodaje izdelkov izdelovalcev, ki ne morejo direktno prodajati							ZKTK	ZK
UKREP 9: tržnica Kostel							ZKTK	OBČINA KOSTEL, ZKTK
OPERATIVNI CILJ 3 – IZBOLJŠANJE PONUDBE ATRAKCIJ								
UKREP 1: ureditev infrastrukture za obisk gozdov in pragozdov (okolice) in UNESCO pragozd Krokar							SiDG	OBČINE, ZK
UKREP 2: kopališče z naravnim bazenom Kočevska Reka							ZP	OBČINA KOČEVJE, ZK
UKREP 3: kopališče z naravnim bazenom Kočevje							ZP	OBČINA KOČEVJE, ZK
UKREP 4: športno-rekreacijski center Kočevsko jezero							ZP	OBČINA KOČEVJE, ZK
UKREP 5: Navtično-potapljaški center							ZP	OBČINA KOČEVJE, ZK
UKREP 6: MTB trail center Kočevsko							ZP	OBČINA KOČEVJE, ZK
UKREP 7: Vzletišče Novi Lazi							ZP	OBČINA KOČEVJE, ZK
UKREP 8: Grad Kostel							ZKTK	
UKREP 9: kopališče z naravnim bazenom Naravni park Kostel							ZP	OBČINA KOSTEL, ZKTK, ZK
UKREP 10: ureditev kopališč ob Kolpi							ZP	OBČINE, ZKTK, ZK
UKREP 11: gozdni rezervat Krajc - Bukovje							ZKCK	OBČINA KOSTEL
UKREP 12: aktivnosti s parkom Natura 2000							OBČINE	
UKREP 13: nakup e-koles in navadnih koles							OBČINE	ZK, ZKTK

	20	21	22	23	24	25	NOSILCI	KOORDINATOR
UKREP 14: park energijskih točk							ZP	OBČINA KOSTEL, ZKTK
UKREP 15: ureditev ogleda potokov in slapov							OBČINA KOSTEL	ZKTK
UKREP 16: ureditev poti Petra Klepca							ZP	OBČINA OSILNICA
OPERATIVNI CILJ 4 – IZBOLJŠANJE PONUDBE AKTIVNOSTI								
UKREP 1: oblikovanje novih in razvoj obstoječih turističnih proizvodov v povezavi z gozdom							ZP	ZK
UKREP 2: oblikovanje dogodkov in prireditev v povezavi z gozdom							ZP	ZK
UKREP 3: oblikovanje ostale ponudbe							ZP	ZK
UKREP 4: zgodbe Kočevske							ZP	ZK
OPERATIVNI CILJ 5 – PODPORNE AKTIVNOSTI								
UKREP 1: krepitev krovne blagovne znamke Kočevsko							ZK	
UKREP 2: krepitev dela s občinama Kostel in Osilnica za skupno blagovno znamko							OBČINE	ZK
UKREP 3: oblikovanje strategije in operativnega načrta trženja							ZK, ZKTK	
UKREP 4: oblikovanje programa osveščanja in usposabljanja							ZK, ZKTK	
UKREP 5: zelena shema Kočevsko							ZK, ZKTK	
UKREP 6: razvoj infrastrukture							OBČINE	ZK

Legenda: ZK – Zavod Kočevsko, ZKTK – Zavod za kulturo in turizem Kostel, ZP – zasebni ponudniki, SiDG – Slovenski državni gozdovi

10. ZAKLJUČEK

Destinacija Kočevsko je že danes razvita turistična destinacija, saj ima vrhunsko primarno turistično ponudbo – petzvezdične naravne danosti. Največje bogastvo območja predstavlja neokrnjen gozd, ki prekriva več kot 90 % območja in predstavlja najbolj ohranjen in zaokrožen gozdni habitat v Evropi.

V strategiji smo opredelili, kaj je treba storiti, da bolje valoriziramo to naravno bogastvo, ki ga destinacija ima. Zavedamo se, da vsega ni možno storiti čez noč. Tudi dejstvo, da smo večino ukrepov definirali že v predhodnih strateških dokumentih, to pritrjuje. Pa vseeno naša usmeritev mora ostati ista – Kočevsko bo postalo sinonim za vrhunska 5* turistična doživetja gozda.

Največji izziv v naslednjem strateškem obdobju bo pridobivanje investorjev za izgradnjo stacionarnih/fiksnihi (hiške) nastanitev v gozdu, da bo turistom res ponujeno pravo doživetje gozda, hkrati pa bo destinaciji omogočen trajnostni in celoletni turistični promet. V fazi pred tem je prav tako izjemno pomembno in potrebno najti investitorje za izgradnjo kopališč z naravnimi bazeni, ki so namenjeni tudi enodnevnim obiskovalcem in lokalnemu prebivalstvu.

Vsi napori, predvsem v trženju in povečanje prepoznavnosti destinacije, ki se dogajajo vzporedno, ne bodo imeli dolgotrajnega učinka, če se ne izgradi ponudba nastanitev v destinaciji. Samo taka ponudba lahko zagotovi tudi nova delovna mesta

in mesta z višjo dodano vrednostjo. Dejstvo je, da so za izgradnjo fiksnih nastanitev potrebna leta, in leta 2025 želimo reči, da smo na tem področju naredili velik napredek. Brez fiksnih nastanitev ne bo resnejšega razvoja turizma na Kočevskem.

Dejstvo je tudi, da je Kočevsko umeščeno med 37 vodilnih destinacij Slovenije. Na našem območju stoji tudi ena od dveh slovenskih znamenitosti svetovne naravne dediščine UNESCO. Vse to nam daje spodbudo, da imamo kaj ponuditi slovenskemu in mednarodnemu turističnemu trgu, na nas pa je, da poskušamo narediti največ, kar je v naši moči, da s skupnim delom in učinkovitim sodelovanjem vseh treh občin destinacije Kočevsko – Kočevje, Kostel in Osilnica – predstavljamo, tržimo, ob tem pa seveda čuvamo in ohranimo to naravno bogastvo.